ΣΑΒΒΑΤΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ.

ΤΕΥΧΟΣ Α'. Ἀριθ. 42. Σάββατον 23/5 Ὀκτωβρίου 1878. Τιμὴ 3 χαρτόγροσα.

Κωνσταντινούπολις, 24/6 Ὀκτωβρίου.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.

Τὸ μέγα διάφορον τῆς ἡμέρας μετετοπίσθη ἀπὸ τῆς εὐρωπαϊκῆς Ἀνατολῆς εἰς τὴν μέσην Ἀσίαν, ἀφ' ἧς ὥρας ὁ ἐμίρης τοῦ Καβοὺλ ἐτόλμησε νὰ ἐξώσῃ ἐκ τῆς χώρας αὐτοῦ τὴν ὑπὸ τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς Ἰνδικῆς ἀποσταλεῖσαν αὐτῷ πρεσβείαν. Ὄπισθεν τοῦ ἐμίρου ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις διεῖδε τὸν δάκτυλον τῆς Ρωσσίας καὶ ἐν τῇ πρώτῃ ἐξάψει οἱ Ἄγγλοι ἐζήτησαν οἱονεὶ τὴν κήρυξιν πολέμου κατὰ τῆς δυνάμεως ταύτης. Ἀλλὰ τῆς πρώτης ἐξάψεως παρελθούσης, ἐπῆλθον μετριώτεραι σκέψεις· καὶ δὲν ἐγκατελείφθη μὲν ἡ ἰδέα τῆς αὐστηρᾶς τιμωρίας τοῦ ἐμίρου, ἀλλὰ σκέψις γίνεται ἀπὸ τοῦδε ὅπως μὴ ἡ Ρωσσία ἀναγκασθῇ νὰ περιπλακῇ εἰς τὴν πάλην. Καὶ ἡ ρωσσικὴ δὲ πολιτικὴ τὸ καθ'ἑαυτὴν προσπαθῇ ν' ἀπαλλάξῃ πᾶσαν αὐτῆς εὐθύνην, ἐπὶ τοῦ παρόντος τοὐλάχιστον, ἐν τῷ ζητήματι. Τήν τε ρωσσικὴν καὶ τὴν ἀγγλικὴν πολιτικὴν ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ συγκεφαλαιοῖ ἀρκούντως καλῶς τὸ ἑπόμενον ἄρθρον τοῦ βρυξελλαίου *Βορρᾶ*, ἡμιεπισήμου ὀργάνου τῆς ρωσσικῆς κυβερνήσεως.

Πρό τινος ἐγράφομεν τὰ ἑξῆς. «Αἱ ὑπουργικαὶ ἐφημερίδες τοῦ Λονδίνου πραγματεύονται τὸ ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει τεθὲν ζήτημα τῆς Ἀφγανίας μετὰ τῆς ζωηρότητος καὶ τῆς πυρετώδους ἐκείνης συγκινήσεως, τῆς χαρακτηριζούσης ἰδίως τὴν ἀγγλικὴν πολιτικὴν ἐπὶ τοῦ ἐνεστῶτος ὑπουργείου, καὶ ἥτις οὔτε λογικῆς οὔτε ἰσχύος ἀπόδειξις εἶναι». Ἠδυνάμεθα τοὺς ἀνωτέρω μόνον στίχους παρατιθέντες νὰ περιγράψωμεν τὴν ἐντύπωσιν, ἣν παρήγαγον ἄρτι ἐν Λονδίνῳ αἱ νεώτεραι ἐξ Ἰνδικῆς εἰδήσεις καὶ τὰ ὀργίλα σχόλια, ἅτινα ἐξηκόντισαν κατὰ τὴν πρώτην στιγμὴν αἱ πλεῖσται ἀγγλικαὶ ἐφημερίδες, ὧν ἡ ὀργὴ ἀπηυθύνετο τοσοῦτον σχεδὸν κατὰ τῆς Ρωσσίας, ὅσον κατὰ τοῦ ἐμίρη τῆς Ἀφγανίας. Ὁ *Χρόνος* π.χ. ὡς δύναται νὰ πεισθῇ τις περὶ τούτου ἐκ τοῦ τηλεγραφήματος τοῦ ἐν Καλκούτᾳ ἀνταποκριτοῦ αὐτοῦ, ἐζήτησεν ἁπλούστατα ὅπως κηρυχθῇ ὁ πόλεμος κατὰ τῆς Ρωσσίας.

Εὐτυχῶς ἤρκεσαν εἴκοσι καὶ τέσσαρες ὧραι ὅπως ἐπενέγκωσι μικρὰν ἀταραξίαν καὶ ἐμπνεύσωσιν εἰς τοὺς ἄγγλους συναδέλφους ἡμῶν ὀρθοτέραν κρίσιν. Εἶναι εἰσέτι λίαν ἠρεθισμένοι κατὰ τοῦ Σὲρ Ἀλῆ, ἐγκαταλείπουσιν ὅμως τὴν Ρωσσίαν· ζητοῦσι νὰ τιμωρηθῇ ὁ ἐμίρης, προσθέτουσιν ὅμως ὅτι δὲν πρέπει νὰ παρασύρωσι τὴν Ρωσσίαν εἰς τὴν πάλην. Ὁ *Χρόνος* συμβουλεύει μάλιστα τὴν ἀγγλοϊνδικὴν κυβέρνησιν νὰ μὴ προβῇ ἀμέσως εἰς τὴν τιμωρίαν τοῦ Σὲρ Ἀλῆ, νὰ περιμείνωσι δὲ μέχρι τῆς ἀνοίξεως ὅπως ἀφεθῇ τῷ ἡγεμόνι τῆς Ἀφγανίας ὁ χρόνος τῆς σκέψεως καὶ τὸ δυνατὸν τῆς μεταμελείας.

Ἴσως ἡ καταπράϋνσις αὕτη ποιήσῃ νέας προόδους ἐντός τινων ἡμερῶν. Ἄλλως δὲ, ἀξιοσημείωτον εἶναι ὅτι τὸ ζήτημα οὐδαμῶς εἰσέτι διηυκρινίσθη. Τὸ μόνον θετικὸν γεγονὸς εἶναι ὅτι ἡ πρεσβεία τοῦ σὶρ Νέβιλ Σάμβερλαιν ἐπανῆλθεν εἰς Πεσαβοὺρ, διότι εἷς ἀξιωματικὸς τοῦ Σὲρ Ἀλῆ μετὰ σημαντικῶν δυνάμεων ἐν τοῖς μεθορίοις ἀντέστη ὅπως αὕτη ἐξακολουθήσῃ τὴν πορείαν αὐτῆς. Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἐπιστολὴν, ἣν ὁ Σὲρ Ἀλῆ ἔμελλε ν' ἀποστείλῃ πρὸς ἀπάντησιν ἐκείνης, δι' ἧς ὁ ἀντιβασιλεὺς τῆς Ἰνδικῆς ἐγνωστοποιεῖ αὐτῷ τὴν προσεχῆ ἀναχώρησιν τῆς πρεσβείας, ἐξακολουθοῦσιν οὐδόλως περὶ αὐτῆς ὁμιλοῦντες. Ἐν τούτοις εἶναι ἐνδιαφέρον νὰ γνωσθῇ τί ἡ ἐπι-

στολὴ ἐκείνη ἀπέγεινε καὶ τί περιεῖχεν. Ἐκ τοῦ ἐκ Βομβάης τηλεγραφήματος, ὅπερ ἀνήγγελλε πρό τινων ἡμερῶν τὴν ἀνταλλαγὴν τῆς ἐπιστολογραφίας μεταξὺ τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς Ἰνδικῆς καὶ τοῦ ἐμίρου, ἐξάγεται ὑπονοούμένως, ὅτι ἡ πρεσβεία ἔμελλε νὰ περιμένῃ τὴν ἀπάντησιν τοῦ Σὲρ Ἀλῆ, πρὶν ἢ διευθυνθῇ εἰς Καβούλ. Ὁ σὶρ Νέβιλ Σάμβερλαιν περιέμεινε τὴν ἀπάντησιν ταύτην; Τοῦτο δὲν λέγουσιν. Ὑπάρχει λοιπὸν ἐν τούτοις σκοτεινόν τι σημεῖον, ὅπερ ἀνάγκη νὰ διαφωτισθῇ, ὅπως δυνηθῇ τις νὰ ἐκτιμήσῃ ἐν πλήρει γνώσει τὸ ἐπεισόδιον.

Θέλουσιν ἴσως παρατηρήσει, ὅτι ἤρκει νὰ κοινοποιηθῇ τῷ Σὲρ Ἀλῆ ἡ τῆς πρεσβείας ἄφιξις, ὅπως οὕτως ὑποδεχθῇ αὐτὴν καλῶς, καὶ ὅτι, ἐπειδὴ ἡ εἰς τὴν κοινοποίησιν ταύτην ἀπάντησις τοῦ ἐμίρου ἤθελεν εἶναι βεβαίως εὐνοϊκή, ἦτο ἀνωφελὲς ὁ σὶρ Νέβιλ Σάμβερλαιν νὰ περιμείνῃ αὐτὴν ὅπως ἐκκινήσῃ. Θὰ ἦτο εὐλογοφανὴς ἡ ἀντίρρησις αὕτη ἂν ἐπρόκειτο περὶ συνήθους πρεσβείας, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα οὐχ οὕτως ἔχει. Ὁ σὶρ Νέβιλ Σαμβερλαὶν εἶχε μεθ'ἑαυτοῦ σημαντικὴν στρατιωτικὴν συνοδείαν, ὑπερβαίνουσαν κατὰ πολὺ τὰς νομίμους ἀναλογίας συνήθους συνοδείας. Ἀμφιβάλλεται ἂν ἡ ῥωσσικὴ πρεσβεία, περὶ ἧς τοσοῦτο ὁμιλοῦσιν ἀπό τινων ἑβδομάδων, μετέβη εἰς Ἀφγανίαν μετὰ στρατιωτικῆς συνοδείας, τοσοῦτο ἥκιστα καταλλήλου διὰ πρεσβείαν.

Ὁ παρισινὸς *Χρόνος* προσπαθεῖ νὰ ἐξηγήσῃ τὸ γεγονὸς τοῦτο διὰ τῶν κινδύνων, οὓς ἡ ἀγγλοϊνδικὴ πρεσβεία ἠδύνατο νὰ διατρέξῃ διὰ μέσου τῶν φυλῶν τῶν ἀφγανικῶν μεθορίων, καὶ ὅτι κατὰ συνέπειαν τούτου ὤφειλε νὰ ἦναι εἰς θέσιν, ὅπως ἐν ἀνάγκῃ ἀνοίξῃ ὁδὸν διὰ τῆς βίας. Ἀλλὰ τὴν ἐξήγησιν ταύτην διαψεύδει ἡ ἑπομένη λεπτομέρεια, ἣν χορηγεῖ ὁ ἐν Λονδίνῳ ἀνταποκριτὴς τῆς *Ἐφημερίδος τῶν Συζητήσεων*. «Τὸ περίεργον εἶναι ὅτι ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις ἔλαβεν ὁμήρους παρὰ τῶν φιλοπολέμων φυλῶν τῶν εὑρισκομένων ἐν τῇ παρόδῳ τοῦ Κιβέρτ, ὅπως ἐξασφαλισθῇ ἡ διάβασις τοῦ σὶρ Νέβιλ Σάμβερλαιν καὶ τῆς πρεσβείας αὐτοῦ». Τὴν λεπτομέρειαν ταύτην ἐπιβεβαιοῖ ὁ ἐν Καλκούττᾳ ἀνταποκριτὴς τοῦ *Χρόνου*, παρατηρῶν ὅτι αἱ φυλαὶ τῆς παρόδου Κιβέρτ, διάκεινται φιλικῶς τῇ Ἀγγλίᾳ.

Οὐδεμία λοιπὸν ὑπῆρχεν ἀνάγκη ὅπως ὁ σὶρ Νέβιλ Σάμβερλαιν παραλάβῃ μεθ'ἑαυτοῦ τοσοῦτο σημαντικὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις, δὲν εἶναι δὲ ἀπολύτως ἀδύνατον ὁ Σὲρ Ἀλῆ, καίπερ διατεθειμένος νὰ ὑποδεχθῇ κάλλιστα τὸν ἀπεσταλμένον τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς Ἰνδικῆς, νὰ παρεκάλεσεν αὐτόν, ὅπως ἐγκαταλείψῃ εἰς τὰ μεθόρια μέρος τοὐλάχιστον τοῦ συνοδεύοντος αὐτὸν στρατιωτικοῦ σώματος. Ἂν οὕτως εἶχε τὸ πρᾶγμα, δυσχερὲς ἤθελεν εἶναι ν' ἀποδώσῃ τις πρὸς τὸν ἐμίρην ἅπαν τὸ πταῖσμα.

Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰ ἀτελεύτητα σχόλια τῶν ἀγγλικῶν καί τινων εὐρωπαϊκῶν ἐφημερίδων περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ῥωσσικῆς πρεσβείας ἐν Καβούλ, νομίζομεν ὅτι οἱ ἡμέτεροι συνάδελφοι ἂν ἐσκέπτοντο πλειότερον καὶ ἂν εἶχον πλειότερον μνημονικὸν καὶ ὀλιγώτερον φατριασμὸν ἤθελον παραδόξως ἁπλοποιήσει τὴν ἐργασίαν αὐτῶν. Ὅταν πρό τινων ἐτῶν τὰ ἀνακτοβούλια τοῦ Λονδίνου καὶ τῆς Πετρουπόλεως προσεπάθησαν νὰ καθορίσωσι τὰς σφαίρας τῆς ἀμοιβαίας αὐτῶν ἐπιῤῥοῆς ἐν Ἀσίᾳ, ἐσχημάτισαν τὴν πεποίθησιν ὅτι εἰρηνική, ἄμεσος καὶ μόνιμος ἐνέργεια ἑκατέρας τῶν δύο δυνάμεων ἐν τῇ ἑαυτῆς σφαίρᾳ ἦτο τὸ καλλίτερον μέσον ὅπως ἐξασφαλισθῇ ἡ διατήρησις τῆς ἡσυχίας ἐν ταῖς χώραις ἐκείναις. Ὅπως ἡ ἐνέργεια αὕτη ᾖ πράγματι ἀποτελεσματική, ἔπρεπε νὰ ἔχῃ κῦρός τι, τὸ δὲ κῦρος τοῦτο ἠδύνατο νὰ ἐξευρεθῇ μόνον ἐν τῇ εὐθύνῃ, ἣν ἤθελον ἀναλάβει ἡ Ῥωσσία καὶ ἡ Ἀγγλία ὡς πρὸς τὴν ὀρθὴν στάσιν τῶν ἀσιατικῶν κρατῶν, ὧν ἕκαστον ἀποτελεῖ τὰς δύο σφαίρας τῆς ἐπιῤῥοῆς. Ἡ Ῥωσσία συνήνεσε ν' ἀναλάβῃ τὴν εὐθύνην ἥτις ἐπεβάλλετο αὐτῇ, ἀλλ' ἡ Ἀγγλία ἠρνήθη. Ἀλλ'ἡ Ἀφγανία εἶναι τὸ σημαντικώτερον τῶν κρατῶν, ἅπερ ἐξαρτῶνται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἀμέσως ἀπὸ τῆς Ἀγγλίας. Ἐπειδὴ ἡ Ῥωσσία δὲν ἀπήντησε παρὰ τῇ ἀγγλικῇ κυβερνήσει, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν Ἀφγανίαν, τὰ ἐχέγγυα τῆς ἀσφαλείας, ἅπερ ἦτο διατεθειμένη νὰ παράσχῃ τῇ Ἀγγλίᾳ, προκειμένου περὶ τῶν χανάτων, ἅτινα παρ' αὐτῆς ἐξηρτῶντο, μόνον μέσον ἀπελείπετο αὐτῇ νὰ ζητήσῃ τὰ ἐχέγγυα ταῦτα παρ' αὐτοῦ τούτου τοῦ ἐμίρου, συνάπτουσα ἀμέσους μετ' αὐτοῦ σχέσεις. Τὰ πρὸ ἑνὸς ἔτους γενόμενα ἐν Ἀσίᾳ, αἱ ἥτται τῶν Κασγάρων, ἡ κατάλυσις τοῦ κράτους τοῦ Γιακούπ βέη, ἡ φυγὴ τοῦ πρώην χάνη τῆς Χοκάνδης, καταφυγόντος εἰς Ἀφγανίαν ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ἀναμφιβόλως ὅπως εὕρῃ αὐτόσε βοήθειαν πρὸς ἐπανάκτησιν τοῦ θρόνου αὐτοῦ—ταῦτα πάντα ἀποτελοῦσι κατάστασιν ἀρκούντως ἀσταθῆ,

κατὰ τῶν ἐνδεχομένων τῆς ὁποίας ἡ Ῥωσσία ὤφειλε νὰ λάβῃ τὰ μέτρα αὐτῆς, ἡ δὲ εἰρηνικὴ καὶ φιλικὴ στάσις τῆς Ἀφγανίας εἶναι προφανῶς ἓν τῶν σπουδαιοτέρων στοιχείων τῆς ἀσφαλείας αὐτῆς.

Τοῦτο, νομίζομεν, ἐξηγεῖ ἐπαρκέστατα καὶ λίαν εὐλογοφανῶς τὸν σκοπὸν τῆς εἰς Καβοὺλ ῥωσσικῆς πρεσβείας, εἰς ἣν ἐφημερίδες τινὲς ἀποδίδουσιν ἀγνοοῦμεν ὁποίους μυστηριώδεις λόγους καὶ συνδυασμούς. Ἀπὸ μόνης τῆς Ἀγγλίας ἐξηρτᾶτο ὅπως οὐδεμία ῥωσσικὴ πρεσβεία πατήσῃ τὸν πόδα εἰς Καβοὺλ, ἀλλὰ δὲν ἤθέλησε τοῦτο. Ὅ,τι ἡ Ἀγγλία ἠρνήθη νὰ πράξῃ ἐν τῷ συμφέροντι τῆς ἀσφαλείας τῆς Ῥωσσίας, πρέπει κατ' ἀνάγκην ὅπως ἡ τελευταία πράξῃ τοῦτο ἀφ'ἑαυτῆς. Τοῦτο φυσικώτατον, περὶ τούτου οὐδαμῶς ἡ Ἀγγλία ὀφείλει νὰ ἀνησυχῇ καὶ οὐδαμῶς τοῦτο δυνατὸν νὰ καταστῇ ἀντικείμενον διαφωνίας μεταξὺ τῶν δύο δυνάμεων.

Ἐκ τῶν λοιπῶν ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει ζητημάτων, τὸ μὲν ἑλληνικὸν φαίνεται ὑπνῶττον, τὸ δὲ τῆς αὐστριακῆς κατοχῆς τῆς Βοσνίας εἰσῆλθεν εἰς φάσιν κρείττονα διὰ τὴν αὐστριακὴν κυβέρνησιν μετὰ τὰς τελευταίας ἐπιτυχίας τῶν στρατευμάτων αὐτῆς, προελασάντων ἤδη μέχρι Σβορνικίου.

Τὸ ζήτημα τῆς εἰσαγωγῆς καὶ ἐφαρμογῆς μεταῤῥυθμίσεων εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, συνῳδὰ τῇ ἀγγλοτουρκικῇ συμβάσει τῆς 4 ἰουνίου, προσκρούει κατὰ πολλῶν προσκομμάτων, ὧν τὸ σπουδαιότατον εἶναι ἡ ἀνάγκη χρημάτων, ἀνάγκη δι' ἣν ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις ἠθέλησε νὰ συνάψῃ δάνειον ἐν Λονδίνῳ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ εἰς τὴν Τουρκίαν δοθησομένου περισσεύματος τῶν προσόδων τῆς Κύπρου. Ἀλλ' αἱ περὶ τοῦ δανείου διαπραγματεύσεις ἐναυάγησαν, λέγεται, ἢ διότι ἐκρίθη ἀνεπαρκὲς τὸ περίσσευμα τοῦτο, ἢ, ὅπερ καὶ πιθανώτερον, διότι αἱ πρόσοδοι τῆς Κύπρου ἀποτελοῦσι μέρος τῶν ἐγγυήσεων, αἵτινες ἐδόθησαν εἰς τοὺς προηγουμένους πιστωτὰς τῆς Τουρκίας καὶ ἑπομένως δὲν δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς ἐγγύησις νέου δανείου, πρὶν ἢ ἐπέλθῃ συμβιβασμὸς μεταξὺ τῆς Τουρκίας καὶ τῶν πιστωτῶν αὐτῆς.

ΠΕΡΙ ΔΗΜΕΥΣΕΩΣ ΕΙΤΕ ΕΚΛΑΙΚΕΥΣΕΩΣ

τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ μοναστηριακῆς περιουσίας

ΕΝ ΤΑΙΣ ΠΑΡΙΣΤΡΙΟΙΣ ΗΓΕΜΟΝΙΑΙΣ.

(Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε ἀριθμ. 41).

Οὕτως εὑρίσκοντο τὰ πράγματα, ὅτε ἐξεῤῥάγη ὁ ῥωσσοτουρκικὸς πόλεμος τοῦ 1854, ὅστις, φυσικῷ τῷ λόγῳ, ἀνέστειλε καὶ ἐμπόδισε τὴν ἐξακολούθησιν πάσης νέας συζητήσεως καὶ διαπραγματεύσεως πρὸς λύσιν τῆς διαφορᾶς.

Μετὰ τὴν λῆξιν αὐτοῦ συνελθοῦσαι ἐν Παρισίοις αἱ ἐμπόλεμοι δυνάμεις πρὸς σύνταξιν τῆς συνθήκης, κατ'ἐπιφάνειαν μὲν καὶ ἐκ προθέσεως ὅπως τακτοποιήσωσι καὶ ἐμπεδώσωσι τὰ ἀναταραχθέντα πράγματα τῆς Ἀνατολῆς, κατὰ βάθος ὅμως καὶ ἀκουσίως, ὅπως ὑποκρύψωσι νέας νέου πολέμου ἀφορμὰς, ἐπελάβοντο καὶ τοῦ ζητήματος τῶν ἑλληνικῶν μοναστηρίων, ἀποδοῦναι αὐτῷ, ὡς μὴ ὤφελε, χαρακτῆρα διεθνῆ. Τὸ λάθος τοῦτο τῶν δυνάμεων ἐνεθάῤῥυνεν ἔτι μᾶλλοι ἐν ταῖς κατόπιν ἐνεργείαις αὐτῆς τὴν κυβέρνησιν τῶν παριστρίων Ἡγεμονιῶν. Διότι ἐφάνη ὡσεὶ αἱ δυνάμεις τῆς Εὐρώπης ἔλεγον αὐτῇ· ἡ διαγωγή σου τοῦ νὰ ζητῇς νὰ διεκδικήσῃς καὶ οἰκειοποιηθῇς τὴν περιουσίαν τῶν ἑλληνικῶν μοναστηρίων δὲν εἶναι κακὴ καὶ ἐπίμεμπτος, προσπάθησον ὅμως τοῦ λοιποῦ νὰ ἀνεύρῃς τρόπους, ὅπως συγκαλύψῃς αὐτὴν, καὶ παραπείθουσα νὰ ὑποκλέψῃς τὴν πεποίθησιν ἡμῶν, ὅτι πραγματικῶς ἔχεις δικαιώματα ἐπὶ τῆς περιουσίας ταύτης. Ἀλλ' ἡ κυβέρνησις τῶν Ἡγεμονιῶν ἐν τοῖς ἐφεξῆς ἀντὶ μείζονος πανουργίας, μείζονα τόλμην ἀνέπτυξε.

Τὸ περὶ τούτου μέρος τῆς συνθήκης εἶναι ἡ 6 §. Ἀλλ'ὅπως πανταχοῦ καὶ πάντοτε, οὕτω καὶ ἐνταῦθα οἱ ἑπτὰ ἀντιπρόσωποι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐξενέγκωσι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν γνώμην. Ἀφ' ἑνὸς μὲν διεσπάσθησαν οἱ τῆς Γαλλίας, Ἀγγλίας, Σαρδηνίας καὶ Πρωσσίας τὴν αὐτὴν σχόντες γνώμην, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ τῆς Αὐστρίας, Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας, ἕκαστος ἰδίᾳ γνωματεύσας.

Ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι ὅτι ἐν ἀρχῇ ἅπαντες ἀναγνωρίζουσιν ὅτι τὰ καθιερωμένα μοναστήρια ἐν ταῖς παριστρίοις Ἡγεμονίαις ἀποτελοῦσιν ἰδίαν καὶ αὐτοτελῆ τάξιν ἱδρυμάτων, κατόπιν ὅμως διασχίζονται αἱ γνῶμαι ὡς ἑξῆς.

Οἱ μὲν ἀντιπρόσωποι Γαλλίας, Ἀγγλίας, Σαρδηνίας καὶ Πρωσσίας παραδέχονται ὅτι ἐκ τῶν κτημά-

τῶν τούτων τὰ πλεῖστα ἀφιερώθησαν εἰς τοὺς Ἁγίους Τόπους, ὅτι ἡ θέλησις ἐν γένει τῶν δωρητῶν ἦτο, ὅπως ἐκ τῶν ἐτησίων αὐτῶν εἰσοδημάτων διατηρῶνται πρῶτον τὰ ἐγχώρια φιλανθρωπικὰ καταστήματα καὶ κατόπιν ἀποστέλληται τὸ λοιπὸν εἰς τοὺς πατριάρχας καὶ τὰς ἱερὰς κοινότητας, ὅτι οὕτω διὰ τῶν ἀφιερώσεων αὐτῶν οἱ ἕλληνες ἡγούμενοι κατώρθωσαν νὰ καταλάβωσι καὶ κατεξουσίασαν τὸ ὄγδοον τῶν Ἡγεμονιῶν, καὶ τελευταῖον συμπεραίνουσιν ὅτι πρέπει νὰ ἐπέλθῃ συμβιβασμὸς μεταξὺ τῶν δύο μερῶν πρὸς συμφιλίωσιν.

Ὁ τῆς Αὐστρίας, πάντοτε ἐφεκτικός, παρατηρεῖ ὅτι, ἐπειδὴ σπουδαῖον τὸ ζήτημα καὶ οὐχὶ ἐν γνώσει ἑπομένως τελεία αὐτοῦ ὑπάρχει, διὰ τοῦτο ἀρνεῖται γνώμην.

Ὁ τῆς Ρωσσίας ἀντεπεξερχόμενος κατὰ τῆς γνώμης τῶν εὐρωπαίων συναδέλφων αὐτοῦ, ἀκουσίως δὲ οὕτω συμφωνῶν μετὰ τοῦ πολεμίου αὐτοῦ, τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Τουρκίας, λογικῶς καὶ διὰ πραγμάτων ἀναιρεῖ τὰ ὑπ' αὐτῶν λεχθέντα, λέγει ὅτι ἡ λέξις καθιέρωσις καὶ ἀφιέρωσις κατ' οὐδὲν διαφέρει τῶν ἄλλων τρόπων πρὸς κτῆσιν τῆς ἰδιοκτησίας, διότι ἐπὶ μοναστηρίων ἡ λέξις αὕτη ἰδίως κατηγορεῖται, ἑπομένως νομίμως κατέχουσι τὰ πατριαρχεῖα καὶ αἱ ἱεραὶ κοινότητες τὰ κτήματα ταῦτα, ἀποδεικνύει ὅτι ταῦτα οὐχὶ τὸ ὄγδοον, ἀλλὰ τὸ δέκατον πέμπτον μόνον ἀποτελοῦσι τῆς χώρας καὶ συμπεραίνει λέγων ὅτι πᾶσα πρᾶξις αὐθαίρετος ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο θέλει θεωρηθῆ καθαρὰ δήμευσις καὶ καταπάτησις τῆς περιουσίας ταύτης.

Ὁ τῆς Τουρκίας ἐν τέλει, ἀκριβὴς τῆς ὑποθέσεως γνώστης, διότι ὄπισθεν αὐτοῦ αὐτὰ τὰ πατριαρχεῖα καὶ αἱ ἱεραὶ κοινότητες ἐλάλουν, ἀνακηρύττει καὶ οὗτος ἔγκυρα τὰ δικαιώματα τῶν Ἑλλήνων καὶ θεωρεῖ καλὸν ὅπως τὸ ζήτημα τοῦτο ἐξομαλισθῆ ὑπὸ μικτῆς ἐπιτροπείας, ἀποτελουμένης ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν Ἡγεμονιῶν καὶ τῶν ἑλληνικῶν μοναστηρίων· ἄλλαις λέξεσι, ζητεῖ νὰ ἀφαιρέσῃ τὸν ἀτόπως ἀποδοθέντα αὐτῷ διεθνῆ χαρακτῆρα.

Κατὰ φυσικὴν ἀκολουθίαν κατόπιν πάντων τούτων ὑπερισχύει ἡ τῶν πολλῶν γνώμη. Συνῳδὰ δὲ τοῖς διακελεύμασι τοῦ οὕτω συνταχθέντος πρωτοκόλλου τὰ ἐνδιαφερόμενα μέρη θέλουσι προσέλθει νὰ συνεννοηθῶσι φιλικῶς· ἐν ἐναντίᾳ δὲ περιπτώσει καὶ παρελθόντος ἑνὸς ἔτους ἄνευ ἀποτελέσματος, ἡ διαφορὰ αὐτῶν τότε θέλει κριθῆ ὑπὸ διαιτητῶν· διχογνωμούντων δὲ καὶ τούτων, θέλει ἐκλεχθῆ εἷς ἐπιδιαιτητής· καὶ ἐν περιπτώσει διαφωνίας ὡς πρὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ἡ Ὑψ. Πύλη μετὰ τῶν δυνάμεων θέλει ἐκλέξει αὐτόν. Ἐγένετο καὶ ὑπεγράφη ἐν Παρισίοις τῇ 30 ἰουλίου 1858.

Δυνάμει τῆς ἐπισήμου ταύτης ἀποφάσεως τῶν ἐν Παρισίοις συνελθουσῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων ἦν φανερὰ ἡ ὁδός, ἣν οἱ διαφερόμενοι ὤφειλον νὰ διανύσωσι πρὸς ἄρσιν τῆς μεταξὺ αὐτῶν ὑπαρχούσης διαστάσεως, ὡρίσθη μάλιστα καὶ τὸ ἐπὶ τούτῳ ἱκανὸν κριθὲν χρονικὸν διάστημα. Καὶ οἱ μὲν ἀντιπρόσωποι τῶν ἑλληνικῶν μοναστηρίων, συμμορφούμενοι πρὸς τὰς ὑψηλὰς ταύτας διατάξεις ἔσπευσαν καὶ συνῆλθον ἐγκαίρως ἐν Βουχουρεστίῳ· ἡ κυβέρνησις ὅμως τῶν Ἡγεμονιῶν, ποτὲ μὲν δι' ἀναβολῶν, ποτὲ δὲ δι' ὑπεκφυγῶν καὶ ἄλλων μηχανημάτων, οὐχὶ μόνον κατώρθωσε νὰ παρέλθῃ ἐν ἀπραξίᾳ τὸ ὁρισθὲν τοῦ χρόνου διάστημα, ἀλλ' ἐπειράθη καὶ παντὶ τρόπῳ ὅπως αἴρουσα ἀφ' ἑαυτῆς τὴν αἰτίαν τῆς ἀποτυχίας ταύτης πρὸς συμβιβασμὸν ἐπιρρίψῃ, εἰ δυνατόν, ἐπὶ τῶν ἑλλήνων ἀντιπροσώπων. Οὗτοι ὅμως περιοριζόμενοι καὶ στηριζόμενοι ἐπὶ τῶν δικαιωμάτων αὐτῶν ἠρκοῦντο διαμαρτυρόμενοι δι' ἐντόνου γλώσσης κατὰ τῆς ἡγεμονικῆς κυβερνήσεως, αὐτὴν αἰτιώμενοι ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ τῶν πραγμάτων καταστάσει.

Ἡ πρὸς συμβιβασμὸν προθεσμία ἐξητεῖτο ὅπως παραταθῇ ἔτι παρὰ τῆς μολδαυϊκῆς κυβερνήσεως, ὅτε ἐπῆλθεν ἡ πρώτη δεκεμβρίου 1860. Διὰ πρωτοκόλλου τῶν δυνάμεων, χρονολογουμένου ἀπὸ ταύτης τῆς ἡμέρας, αἱ δύο παρίστριαι Ἡγεμονίαι συνηνώθησαν εἰς μίαν ὑπὸ τὸ καινοφανὲς ὄνομα Ρουμανία καὶ ἡγεμόνα τὸν Κούζαν. Ἐν τῷ πρωτοκόλῳ τούτῳ ἐγίνετο μνεία καὶ περὶ τῆς ταχείας ἐφαρμογῆς καὶ ἐκτελέσεως τοῦ ἀφορῶντος τὸ ζήτημα τῶν ἑλληνικῶν μοναστηρίων παρισινοῦ πρωτοκόλλου.

Ἡ Ὑψ. Πύλη ἐπὶ τούτοις παρέσχε νέαν προθεσμίαν, φθάνουσαν μέχρι τῆς 12 ἀπριλίου 1862, ὑπομνήσασα ἅμα ὅτι, ἂν καὶ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης οὐδεμία ἐπέλθῃ συνεννόησις, τότε τὸ ζήτημα θέλει λυθῆ διὰ διαιτησίας, καθ' ἃ ὡρίσθη· ἀλλ' οὐδὲν ὠφέλησεν αὕτη, ὡς καὶ ἡ προηγουμένη. Παρῆλθε καὶ αὕτη εἰς μάτην ὅπως καὶ ἐκείνη· οἱ δὲ ἀντιπρόσωποι τῶν πατριαρχείων καὶ τῶν ἱερῶν κοινοτήτων ἐδήσεν ὅπως καὶ ἤδη πάλιν διαμαρτυρόμενοι ἐγγράφως διακηρύξωσι τὴν κακὴν πίστιν τῆς ρουμανικῆς κυβερνήσεως καὶ ἐξαιτήσωνται τὴν διὰ διαιτητικῆς ἐπιτροπείας τοῦ λοιποῦ ἐπίλυσιν τοῦ ζητήματος ἐντὸς ἓξ μηνῶν.

Ἡ Ὑψ. Πύλη ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ δεόντως ἐξεπλήρωσε τὸ ἐπιβαλλόμενον αὐτῇ χρέος. Δι' ἐγγράφων αὐτῆς πρός τε τὸν ἡγεμόνα Ρουμανίας Κούζαν καὶ τὰς εὐρωπαϊκὰς δυνάμεις, ἀφ' ἑνὸς μὲν ὑπεστήριζε τὸ νόμιμον καὶ εὔλογον τῶν αἰτήσεων τῶν πατριαρχείων καὶ τῶν ἱερῶν κοινοτήτων, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐξετίθει πρὸς τὴν Εὐρώπην τὰς αὐθαιρέτους καὶ ἰδιογνώμονας πράξεις τῆς ἡγεμονικῆς τοῦ Κούζα κυβερνήσεως. μὴ θελούσης οὔτε πρωτόκολα νὰ σεβασθῇ, οὔτε καὶ τὴν ἐλαχίστην φωνὴν τοῦ δικαίου ν' ἀκούσῃ.

Μάτην ὅμως πᾶσαι αὗται αἱ ὑπομνήσεις καὶ οἱ ἔλεγχοι καὶ αἱ διαμαρτυρίαι. Ἡ ἡγεμονικὴ τοῦ Κούζα κυβέρνησις ἐπροχώρει κωφεύουσα, ὡς ὁ ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ τέρμα τῆς ὁδοιπορίας αὐτοῦ καὶ προθυμούμενος ὅπως ὅτι τάχιστα φθάσῃ εἰς αὐτό.

Οὕτω λοιπὸν ἐν πρώτοις διατάσσεται ἡ κατάσχεσις ἁπάντων τῶν εἰσοδημάτων τῶν ἑλληνικῶν μοναστηρίων, ὁριζομένου ὅτι θὰ εἰσπράττωνται ταῦτα τοῦ λοιποῦ ὑπὸ τῶν ὑπαλλήλων τοῦ κεντρικοῦ ταμείου· τοῦτο δὲ ἐλήφθη ὡς μέτρον μᾶλλον πρὸς ἀσφάλειαν καὶ οὐχὶ βλάβην τῶν συμφερόντων τῶν ἰδιοκτητῶν, διότι, λέγει τὸ διάταγμα, οἱ πατριάρχαι καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἱερῶν κοινοτήτων ἐνήγαγον τοὺς ἐν Ρουμανίᾳ ἡγουμένους καὶ ἐξάρχους. Δι' ἑτέρου ἔπειτα διατάγματος ἐξοστρακίζεται ἐκ τῶν ἑλληνικῶν μοναστηρίων ἡ ἄξεστος καὶ ἀγροῖκος ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ ἀντ' αὐτῆς εἰσάγεται ἡ σοφὴ καὶ πλουσία ρουμανική. Ἡ ἐκτέλεσις ἐπῆλθεν ἄμεσος, διότι δι' ἰδιαιτέρας ὑπουργικῆς διαταγῆς, καίτοι ἐγγὺς ἦσαν αἱ ἑορταὶ τοῦ Πάσχα, ὀκταήμερος μόνον προθεσμία ἐδόθη. Ἐν τέλει πρὸς ἐπίστεψιν ἐπῆλθε τὸ ἀπὸ 15 μαρτίου 1863 διάταγμα, δι' οὗ κηρύττονται πάντα τὰ ἑλληνικὰ μοναστήρια μεθ' ἁπάντων τῶν παραρτημάτων αὐτῶν ἰδιοκτησία τοῦ ρουμανικοῦ κράτους· ἀφαιρεῖται δὲ παρὰ τῶν πρώην ἰδιοκτητῶν αὐτῶν πᾶν ἔνδικον μέσον, μὴ ἐγκριθὲν ὑπὸ τῶν δικηγόρων τῆς ρουμανικῆς κυβερνήσεως, πρὸς οὓς ἐπὶ τούτῳ δέον πρὸ τῆς δίκης νὰ παραδοθῶσι τὰ σχετικὰ τῆς δίκης ἔγγραφα. Κατὰ συνέπειαν πρὸς τὰ ἀνωτέρω δι' ἄλλου διατάγματος ἀπὸ 18 ἰουλίου 1863 ἀφαιροῦνται ἀπὸ τῶν ἐν λόγῳ μοναστηρίων πάντα τὰ ἱερὰ σκεύη καὶ λοιπὰ πολύτιμα κινητὰ, τὰ κτητορικὰ ἔγγραφα καὶ τὰ χρυσόβουλλα.

Κατόπιν πάντων τούτων οἱονεὶ δικαιολογούμενος καὶ ἀποδεικνύων ἅμα τήν τε θεοσεβῆ αὐτοῦ μέριμναν ὑπὲρ τῶν πατριαρχείων καὶ τῶν ἱερῶν κοινοτήτων, ὡς καὶ τὸν σεβασμὸν αὐτοῦ πρὸς τὴν κυρίαρχον κυβέρνησιν ὁ ἡγεμὼν Κούζας δι' ὑπομνήματος αὐτοῦ ἀπὸ 10 αὐγούστου 1863 πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῆς Ὑψ. Πύλης διακηρύττει ὅτι παραχωρεῖ χρηματικόν τι ποσὸν εἰς αὐτὰ πρὸς ἀποζημίωσιν, ἤτοι πεντήκοντα ἑκατομμυρίων γροσίων (ἀποτελούμενα περίπου ἐκ τοῦ διετοῦς εἰσοδήματος τῶν δημευθέντων κτημάτων), ἐπὶ τῷ ὅρῳ ὅμως ἵνα τὸ ποσὸν τοῦτο μένῃ πάντοτε ἐναποτεταμιευμένον ἐν Ρουμανίᾳ, μόνον δὲ οἱ ἐτήσιοι αὐτοῦ τόκοι ἀποστέλλωνται τοῖς ἀνωτέρω. Ἀπέναντι δὲ τῆς μεγαλοδωρίας βεβαίως ταύτης οἱ Ἕλληνες ὑποχρεοῦνται νὰ ἐπιστρέψωσιν ὅσα οἱ εὐσεβεῖς Ρουμάνοι ἐδωρήσαντο αὐτοῖς κατά τε τοὺς ὑπάρχοντας καταλόγους ἐν τοῖς μοναστηρίοις καὶ τὰς ἐξ ἀξιοπίστου πηγῆς πληροφορίας. Ἐν τῷ αὐτῷ ὑπομνήματι ὁ ἡγεμὼν Κούζας προθυμεῖται νὰ συνδράμῃ καὶ βοηθήσῃ τοὺς ὁμοθρήσκους αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο ὁρίζει δέκα ἑκατομμύρια γροσίων πρὸς ἵδρυσιν λαϊκῆς σχολῆς καὶ νοσοκομείου ἐν Κωνσταντινουπόλει δι' ὠφέλειαν τῶν ἐνδεῶν παντὸς δόγματος.

Εἰς τὸ ὑπόμνημα τοῦτο μεμετρημένως καὶ ἀξιοπρεπῶς ἐγένετο ἀπάντησις ὑπὸ τῶν πατριαρχείων καὶ τῶν ἱερῶν κοινοτήτων. Διὰ τῆς τελευταίας αὐτῶν ταύτης διαμαρτυρίας ἀπὸ 25 σεπτεμβρίου 1863 δηλοῦσιν οἱ ἀντιπρόσωποι αὐτῶν ὅτι εἰσὶν ἀμετάτρεπτοι ἐν τῇ ἀποφάσει αὐτῶν ὑπὲρ τῆς διαφυλάξεως τῶν ἰδίων δικαιωμάτων, ὅτι ἀποκηρύττουσι τὰς πράξεις τῆς ρουμανικῆς κυβερνήσεως ὡς αὐθαιρέτους καὶ ὅτι ἐπιμένουσιν ὅτι δέον νὰ ἐκτελεσθῇ τὸ σχετικὸν πρωτόκολον τῆς τῶν Παρισίων συνθήκης.

Οὕτως ἡ ἀνατολικὴ Ἐκκλησία διὰ τῆς τελευταίας ταύτης πράξεως τῆς ὑπὸ τὸν Κούζαν κυβερνήσεως τῆς Ρουμανίας ἀπεξενώθη τῆς τοσοῦτο σπουδαίας καὶ σημαντικῆς αὐτῆς ἐν ταῖς παριστρίοις Ἡγεμονίαις περιουσίας, ἣν ψυχαὶ εὐσεβεῖς καὶ φιλάνθρωποι ἀπ' αἰώνων ἐκληροδότησαν αὐτῇ. Γνόντι δυστυχῶς φαίνεται ὅτι πᾶσα ἐλπὶς περὶ τῆς ἀνακτήσεως τῆς δημευθείσης ταύτης περιουσίας σχεδὸν ἀπέπτη· οὐχὶ διότι παρερχομένου τοῦ χρόνου τὰ δικαιώματα τῶν κυρίων αὐτῆς ἐξασθενοῦσι καὶ καταστρέφονται, ἐπειδὴ ἡ δικαιοσύνη οὐδέποτε παραγράφεται, ἀλλὰ διότι οἱ οἰκειοποιηθέντες αὐτὴν οὐδὲν θέλουσιν, οὔτε νὰ πράξωσιν, οὔτε καὶ νὰ ἀκούσωσιν· ἔτι δὲ μᾶλλον ὅτε μετὰ τὰ τελευταῖα γεγονότα ἡ ἐν Παρισίοις συνθήκη τέλεον ἀπεσβέσθη ὑπὸ τῶν ἐν Βερολίνῳ συνελθόντων ἀντιπροσώπων τῶν μεγάλων τῆς Εὐρώπης δυνάμεων, νέους καὶ πάλιν ὑπὲρ τῆς Ἀνατολῆς συνταξάντων ὅρους καὶ πρωτόκολα.

Λυπηρὸν θὰ ἦτο ἐὰν ὁ ἐπὶ τῆς γῆς προορισμὸς τῆς Ἐκκλησίας ἠδύνατο νὰ ἀλλοιωθῇ, ἢ καὶ ἄλλως πως κατ' ἐλάχιστον πάθῃ ἐκ μιᾶς τινος ἀνθρωπίνης πράξεως, ἔστω καὶ ἡγεμονικῆς, ἔστω καὶ δι' ἧς ἀ-

φαιρεῖται μυριοτάλαντος περιουσία. Εὐτυχῶς ὅμως ὁ ἐπὶ τῆς γῆς προορισμὸς τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας πιστεύομεν καὶ εἴμεθα βέβαιοι οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὰ ἐκπληκτικὰ μὲν ἐκεῖνα καὶ φοβερὰ, τακτικὰ ὅμως καὶ συνήθη ἐν τῷ κόσμῳ ὑπάρχοντα παίγνια τῆς τυφλῆς τύχης, δι' ὧν ἐν μιᾷ στιγμῇ χρόνου ἰσχυροὶ καταπίπτουσι μετ' αἴσχους καὶ ἀπὸ τοῦ μηδενὸς ἀνίστανται πλούσιοι καὶ ἀνυψοῦνται εἰς νεφέλας δόξης καὶ τιμῆς.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΗΠΟΥΡΙΑΔΗΣ.

ΑΙ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΝΕΩΤΕΡΩΝ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ

ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΩΝ.

Ἓν τῶν σπουδαιοτάτων καὶ δυσκολωτάτων ζητημάτων τῆς ἐκκλησιαστικῆς φιλολογίας τοῦ πρώτου αἰῶνός ἐστιν ἡ συγγραφὴ τῶν ἱερῶν Εὐαγγελίων καὶ μάλιστα ἡ ἐξήγησις τῆς πρὸς ἄλληλα ὁμοιότητός τε καὶ διαφορᾶς τῶν τριῶν πρώτων Εὐαγγελίων τοῦ Ματθαίου, τοῦ Μάρκου καὶ τοῦ Λουκᾶ. Καὶ τὸ μὲν δυσεπίλυτον τοῦ ζητήματος προέρχεται ἐκ τῆς σπάνεως συγγραμμάτων καὶ εἰδήσεων σαφῶν καὶ ὡρισμένων ἐκ τοῦ πρώτου αἰῶνος· ἡ δὲ σπουδαιότης αὐτοῦ ἔγκειται ἐν αὐτῇ τῇ φύσει τοῦ πράγματος, ἐπειδὴ τὰ Εὐαγγέλια θεωροῦνται ἀνέκαθεν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας πηγαὶ αὐθεντικαὶ τοῦ βίου καὶ τῶν διδασκαλιῶν τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ θεμελιωτοῦ αὐτῆς· καὶ ἐντεῦθεν μάλιστα ἐπὶ τούτων ἐπέστηταν τὴν ἑαυτῶν προσοχὴν οἱ ἐπὶ δεινότητι καὶ ἐπιστημοσύνῃ διακρινόμενοι νεώτεροι πολέμιοί τε καὶ ὑπέρμαχοι τοῦ χριστιανισμοῦ, οἱ μὲν ζητοῦντες νὰ καταῤῥίψωσι τὸ κῦρος αὐτῶν τὸ ἱστορικὸν, οἱ δὲ νὰ στηρίξωσι τὸ προσβαλλόμενον αὐτῶν ἱστορικὸν κῦρος. Συνεπείᾳ δὲ τῆς πάλης ταύτης ἡ νεωτέρα θεολογικὴ ἐπιστήμη, ἀπὸ τῆς παρελθούσης ἰδίως ἑκατονταετηρίδος, σπουδαίως ἐπελάβετο τῆς λύσεως τοῦ ζητήματος, καὶ ἐκ τῆς ἐλλείψεως, ὡς εἴρηται, σαφῶν μαρτυριῶν ἀπὸ τοῦ πρώτου αἰῶνος κατέφυγεν εἰς πολλὰς ὑποθέσεις, αἵτινες καίτοι ὁριστικῶς δὲν ἐπιλύουσι τὸ ζητούμενον, καί τινες μάλιστα οὐκ ὀλίγα ἔχουσι τὰ ἀνεμώλια, ἐν τούτοις εἰσὶν ἄξιαι προσοχῆς καὶ μελέτης, ὡς ἐπικυροῦσαι τὴν ἀλήθειαν, ὅτι τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ἀόλις μετὰ πολλὰς λοξοδρομίας καὶ ἀποπλανήσεις ἐπιστρέφει πως τοῦ ἀληθοῦς, καὶ ὅτι τὸ ἑκάστοτε κοινοφανὲς καὶ νέον δὲν εἶναι πάντοτε καὶ ἀληθές. Πρὶν δὲ ἢ προβῶμεν εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν ὑποθέσεων τούτων, χάριν τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα ἀδαῶς πως ἐχόντων, θέλομεν πρότερον δηλώσει δι' ὀλίγων ὁποῖόν τί ἐστι τὸ ἐπιλυτέον ζήτημα.

Ὁ μετὰ προσοχῆς ἀναγινώσκων τὰ ἱερὰ Εὐαγγέλια εὐκόλως παρατηρεῖ, ὅτι, ἐνῷ τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον κατά τε τὸ περιεχόμενον καὶ τὴν τάξιν τῆς διηγήσεως καὶ τὴν φράσιν τοῦ λόγου πολλὴν μὲν ἔχει διαφορὰν, ἐλαχίστην δὲ ὁμοιότητα πρὸς τὰ ἄλλα τρία, ταῦτα τοὐναντίον πολλὴν μὲν ἔχουσι τὴν πρὸς ἄλληλα ὁμοιότητα καὶ συμφωνίαν, ὀλίγην δὲ σχετικῶς τὴν διαφοράν. Καὶ οἱ τρεῖς εὐαγγελισταὶ περιορίζονται μόνον εἰς τὸν ἐν Γαλιλαίᾳ βίον καὶ κήρυγμα τοῦ Σωτῆρος, περὶ δὲ τῶν παρὰ τῷ Ἰωάννῃ μνημονευομένων[1] εἰς τὴν Ἰουδαίαν καὶ Ἱερουσαλὴμ ἀναβάσεων καὶ τῶν αὐτόθι ἐνεργειῶν αὐτοῦ οὐδένα ποιοῦνται λόγον, πλὴν τῆς τελευταίας αὐτοῦ εἰς Ἱερουσαλὴμ ἀνόδου, ὅτε καὶ παραδοθεὶς ἐσταυρώθη. Καὶ οἱ τρεῖς ἔχουσι τὸ αὐτὸ σχέδιον καὶ ἐκτὸς ὀλιγίστων ἐξαιρέσεων κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν ἐξιστοροῦσι τὰ γεγονότα, καὶ, τὸ μέγιστον, πολλάκις συμφωνοῦσιν ἀλλήλοις καὶ εἰς αὐτὰς τὰς φράσεις καὶ λέξεις καὶ μεταβάσεις[2]. Ἡ περὶ τὰς λέξεις δὲ καὶ τὰς φράσεις ὁμοιότης αὕτη καὶ συμφωνία δὲν εἶναι ἡ αὐτὴ καὶ τοῖς τρισὶν, ἀλλὰ μείζων μὲν μεταξὺ Ματθαίου καὶ Μάρκου, Μάρκου καὶ Λουκᾶ, ἐλάσσων δὲ μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ Ματθαίου[3]. Ἐκ τούτων δὲ ἁπλούστατα θὰ παρεδέχετό τις, ὅτι ὁ ὕστερον γράψας ἀντέγραψεν τὸν πρὸ αὐτοῦ ἢ τοὺς πρὸ αὐτοῦ γράψαντας, ἐὰν μὴ καὶ διαφοραὶ οὐκ ὀλίγαι καὶ διαφωνίαι ἀπαντῶσαι περιέπλεκον τὸ ζήτημα. Γεγονότα τινὰ τοῦ βίου τοῦ Σωτῆρος καί τινες διδασκαλίαι αὐτοῦ ἰδιάζουσιν τῷ ἑνὶ ἢ τῷ ἄλλῳ[4], καὶ τὸ αὐτὸ γεγονὸς καὶ ἡ αὐτὴ διδασκαλία ἔχουσιν ἐνίοτε ἄλλην μὲν θέσιν παρὰ τῷ ἑνὶ καὶ ἄλλην παρὰ τῷ ἄλλῳ, καὶ

---

[1]) Ἰω. 2, 13 κ. ἑξ. 5, 1 κ. ἑξ. 7, 2 κ. ἑξ.

[2]) Πρβλ. ἐπὶ παραδείγματι Ματθ. 4, 18 κ. ἑξ. καὶ Μάρκ. 1, 16 κ. ἑξ. Ματθ. 9, 9 καὶ Μαρκ. 2, 15. Μάρκ. 4, 41 καὶ Λουκ. 8, 25.

[3]) Πρβλ. τὰ προϋποσημειωθέντα χωρία, πρὸς δὲ Ματθ. 8, 16 καὶ Λουκ. 4, 40. Μάρκ. 5, 22 καὶ Λουκ. 5, 37.

[4]) Ἐκ τῶν 124, λόγου χάριν, τεμαχίων, εἰς ἃ δύναται νὰ διαιρεθῇ ἡ ἐν τοῖς τρισὶν ἐκτιθεμένη εὐαγγελικὴ ἱστορία, 47 μέν εἰσιν κοινὰ καὶ τοῖς τρισὶν εὐαγγελισταῖς. 12 τῷ Ματθ. καὶ Μάρκ., 2 Ματ. καὶ Λουκ. 6 Μάρκ. καὶ Λουκᾶ, ἴδια δὲ 17 μόνῳ τῷ Ματθ., 2 μόνῳ τῷ Μάρκ. καὶ 38 μόνῳ τῷ Λουκᾶ. Ἔπιθι καὶ Δα ἀλᾶ Εἰσαγ. εἰς τὴν Κ. Δ. §. 13, ὅτις ὅμως ἄλλη διαιρέσει ἀκολουθεῖ.

μάλιστα οὐχὶ σπανίως διαφωνοῦσιν ἀλλήλοις περὶ τὰ δευτερεύοντα περιστατικὰ τοῦ αὐτοῦ γεγονότος[1]. Τὸ παράδοξον τοῦτο σύμπλεγμα τῶν ὁμοιοτήτων καὶ τῶν διαφορῶν οὐδὲ τοὺς ἀρχαίους διέλαθεν ἑρμηνευτάς· ἀλλ' ἐκεῖνοι ὡς τὰ πολλὰ τῇ δογματικῇ τῶν ζητημάτων ἐπιλύσει χαίροντες, τῆς ἱστορικῆς ἐπιλύσεως ὠλιγώρουν συνήθως. Ταύτης δὲ τῇ ἀνάγκῃ καὶ τῇ τάσει τῆς ἐποχῆς ἑπόμενοι συντόνως ὡς εἴπομεν, ἐπελάβοντο οἱ νεώτεροι, καὶ ἐλλείψει σαφῶν καὶ ἀναντιῤῥήτων ἱστορικῶν μαρτυριῶν κατέφυγον εἰς πολλὰς καὶ πολυπλόκους ὑποθέσεις, αἵτινες ἅπασαι δύνανται νὰ ὑπαχθῶσιν εἰς τὰς τρεῖς ταύτας, ἢ ὅτι καὶ οἱ τρεῖς ἠρύσαντο ἐκ μιᾶς ἢ πλειόνων εἰς ἡμᾶς μὴ περισωθεισῶν ἐγγράφων πηγῶν, ἢ ὅτι ἔγραψαν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀγράφου προφορικῆς καὶ οἱονεὶ στερεοτύπου καταστάσης παραδόσεως, ἢ ὅτι ὁ ὕστερον γράψας ἐπωφελήθη τὸν πρὸ αὐτοῦ ἢ τοὺς πρὸ αὐτοῦ γράψαντας, βοηθούμενος ἅμα καὶ ὑπὸ τῆς ζώσης ἀγράφου παραδόσεως.

Α'.

Πρῶτος ἐπινοητὴς τῆς πρώτης ὑποθέσεως φέρεται ὁ ἐκ τῶν διαμαρτυρομένων ἐκκλησιαστικὸς ἱστοριογράφος Clericus († 1736), ὅστις ἐν τῇ ἱστορίᾳ αὐτοῦ τῶν δύο πρώτων αἰώνων πρὸς ἐξήγησιν τοῦ ἐν λόγῳ ζητήματος παρεδέξατο πολλὰ ὑπὸ αὐτοπτῶν μαρτύρων τοῦ βίου τοῦ Κυρίου συντεταγμένα Εὐαγγέλια ὡς πηγὰς τῶν ἡμετέρων εὐαγγελιστῶν. Τούτῳ δὲ ἀκολουθῶν ὁ ὀλίγῳ μεταγενέστερος ὀρθολογιστὴς Semler ἐν τῇ μεταφράσει αὐτοῦ τῶν περὶ τῶν τεσσάρων Εὐαγγελίων πραγματειῶν τοῦ Ἄγγλου Townson παρεδέχθη ἓν ἢ πλείω συροχαλδαϊστὶ συγγεγραμμένα ἀρχέτυπα Εὐαγγέλια. Ἀντὶ δὲ τῶν ὅλως ὑποθετικῶν τούτων Εὐαγγελίων ὁ Lessing μετὰ καὶ ἄλλων ὀρθολογιστῶν καὶ τοῦ διατήμου τῆς Ἑιδελβέργης καθηγητοῦ Παύλου ὡς πηγὴν τῶν ἡμετέρων Εὐαγγελίων ἐνόμισε τὸ ὑπὸ τῆς ἱστορίας ὁπωσδήποτε μαρτυρούμενον καθ' Ἑβραίους Εὐαγγέλιον. Ἀλλ' ἁπασῶν τούτων σπουδαιοτάτη, τολμηροτάτη καὶ πολυπλοκωτάτη ὑπῆρξεν ἡ ὑπόθεσις τοῦ Eichhorn καὶ τῆς σχολῆς αὐτοῦ περί τινος πρωτευαγγελίου, ὅπερ ἐν Ἱεροσολύμοις καθ' οὓς χρόνους ἐλιθοβολήθη ὁ πρωτομάρτυς Στέφανος (περὶ τὰ 34) ἐν συροχαλδαϊκῇ γλώσσῃ συνετάχθη ὑπὸ τῶν ἀποστόλων χάριν κυρίως τῶν πρὸς διάδοσιν τῆς πίστεως περιοδευόντων εὐαγγελιστῶν. Τούτου δὲ τοῦ πρωτευαγγελίου διάφοροι ἐν συροχαλδαϊκῇ ἐπίσης γλώσσῃ ἐπεξειργασμέναι καὶ ἐπηυξημέναι ἐκδόσεις ἐχρησίμευσαν ὡς πηγαὶ τοῖς ἡμετέροις εὐαγγελισταῖς, καὶ δὴ ἡ μὲν ἔκδοσις Α τῷ Ματθαίῳ, ἡ ἔκδοσις Β τῷ Λουκᾷ, ἡ ἐκ τῶν δύο προηγουμένων ἀπηρτισμένη ἔκδοσις Γ τῷ Μάρκῳ καὶ ἡ ἔκδοσις Δ τῷ Ματθαίῳ ἅμα καὶ Λουκᾷ. Ἐπειδὴ δὲ διὰ τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἐξηγεῖται μόνον ἡ περὶ τὸ περιεχόμενον καὶ τὰς ἐννοίας συμφωνία τῶν Εὐαγγελίων, ἔμενον δ' ἀνεξήγητοι αἱ διαφοραὶ αὐτῶν καὶ διαφωνίαι, καὶ μάλιστα ἡ περὶ τὰς ἑλληνικὰς λέξεις καὶ φράσεις συμφωνία αὐτῶν, διὰ τοῦτο ὁ Ἄγγλος Herbert Marsh πρὸς ταῖς πολλαῖς τοῦ πρωτευαγγελίου ἐκδόσεσιν ἢ ἀντιγράφως παρεδέχθη καὶ μίαν ἑλληνικὴν αὐτοῦ μετάφρασιν καὶ ἱκανῶς μετέβαλε τὴν τοῦ Eichhorn ὑπόθεσιν. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Eichhorn, ἐκ τῶν γενομένων παρατηρήσεων ἀναγνωρίσας τὸ ἀνεπαρκὲς τῆς ἑαυτοῦ ὑποθέσεως, σπουδαίως ἐτροποποίησεν αὐτὴν, παραδεχθεὶς ἑλληνικὴν μετάφρασιν οὐ μόνον τοῦ πρωτευαγγελίου, ἀλλὰ καὶ δύο ἐκ τῶν ἐπηυξημένων καὶ ἐπεξειργασμένων αὐτοῦ ἐκδόσεων τοῦ Α καὶ τοῦ Δ[1].

Τὸ πολύπλοκον δὲ τῶν ὑποθέσεων τούτων καὶ πολύσχημον συνέταμέ πως καὶ ἡπλοποίησεν ὁ Gratz (ἐν τινι πραγματείᾳ αὐτοῦ ἐπιγραφομένῃ Νέα ἀπόπειρα πρὸς ἐξήγησιν τῆς γενέσεως τῶν τριῶν πρώτων Εὐαγγελίων ἐν Τυβίγγῃ 1812), παραδεχθεὶς 1] πρωτευαγγέλιον ἑβραϊστὶ, 2] ἑλληνικὴν αὐτοῦ μετάφρασιν μετὰ ἱκανῶν προσθηκῶν· 3] συντομώτερα εὐαγγελικὰ ὑπομνήματα· 4] τὰ κατὰ Μάρκον καὶ Λουκᾶν Εὐαγγέλια συντεταγμένα ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἑλληνικοῦ πρωτευαγγελίου καὶ βοηθείᾳ τῶν ὑπομνημάτων τούτων· 5] τὸ κατὰ Ματθαῖον ἑβραϊστὶ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἑβραϊκοῦ πρωτοευαγγελίου μετὰ προσθηκῶν, εἰλημμένων ἔκ τινος εὐαγγελικοῦ ὑπομνήματος, ὅπερ ἐπωφελήθη καὶ ὁ Λουκᾶς· 6] ἑλληνικὴν τοῦ προηγουμένου μετάφρασιν τῇ βοηθείᾳ τοῦ κατὰ Μάρκον Εὐαγγελίου καὶ με-

---

[1]) Πρβλ. ἐπὶ παραδείγματι τὴν τελευταίαν εἰς Ἱερουσ. ἀνάβασιν τοῦ Κυρίου καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ πάθους παρὰ τοῖς τρισὶ Ματθ. 21—27. Μάρκ. 11—15. Λουκ. 19, 28—κεφ. 21.

[1]) Περὶ τῶν πολυπλόκων καὶ πολυσχήμων τούτων ὑποθέσεων τοῦ τε Marsh καὶ Eichhorn ἐκτενέστερον ποιεῖται λόγον ἐκ τῶν ἡμετέρων ὁ Δαμαλᾶς ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ αὐτοῦ εἰς τὴν Κ. Δ. §. 13.

τὰ προσθηκῶν ἐξ αὐτοῦ καὶ 7] διαφόρους παρεμβολὰς καὶ μεταθέσεις τεμαχίων ἀμοιβαίως γενομένων ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις Ματθαίου καὶ Μάρκου.

Ἀλλὰ μεθ' ὅλας τὰς ἁπλουστεύσεις ταύτας καὶ τροποποιήσεις ἡ ὑπόθεσις αὕτη ἦν οὐ μόνον εἰσέτι πολύπλοκος ἀλλὰ καὶ ἀνίκανος πρὸς ἐπίλυσιν τοῦ ἐν λόγῳ ζητήματος. Ἐπὶ τούτοις δὲ ἡ αὐθαίρετος συνεπισώρευσις διαφόρων εὐαγγελικῶν ὑπομνημάτων καὶ ἡ παντελὴς σιωπὴ τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας περί τινος τοιούτου πρωτευαγγελίου, ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα σαφῶς μαρτυροῦσι τὸ ἀπίθανον τῆς ὑποθέσεως ταύτης. Διὸ μετὰ ὀλιγοχρόνιον ἐν τῷ κράτει τῆς ἐπιστήμης βασιλείαν καθηρέθη τοῦ θρόνου καὶ τῆς ἀρχῆς καὶ ὑπεχώρησεν ἑτέρᾳ ὑποθέσει, πολυχρονιωτέρᾳ μὲν καὶ διαρκεστέρᾳ, ἀλλ' ἐπίσης ἀπιθάνῳ καὶ ἀνεπιτυχεῖ.

ΠΕΡΙ ΠΕΙΘΑΡΧΙΑΣ, ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ.

(Συνέχεια· ἴδε ἀριθμὸν 41).

Μὴ νομίσῃ τις, ὅτι ἡ ἀξίωσις παιδαγωγικῆς τινος διδασκαλίας ἤθελεν ἐκπληρωθῆ διὰ τῆς διδασκαλίας τῆς ἠθικῆς, ἤ, ὡς εἴθισται, μετὰ τοῦ θρησκευτικοῦ μαθήματος συνημμένης ἢ αὐτοτελοῦς. Βεβαίως ἡ διδασκαλία αὐτῆς δὲν πρέπει ἐνταῦθα ὡς πάντη περιττὴ νὰ θεωρηθῇ· δὲν πρέπει ν' ἀρνηθῶμεν ὅτι αὕτη ἐν πλείσταις περιστάσεσι μεγίστας παρέχει ὠφελείας, ὡς ἐπιβεβαιοῖ ἡμᾶς ἡ πεῖρα· ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι ἐπίσης εἰς πλείστας περιστάσεις ὀρθή τις τοιαύτη διδασκαλία σχεδὸν πᾶσα ἄνευ τινὸς διαρκοῦς ἐνεργείας γίνεται ἐξίτηλος. Ἡ ἐνεργότης ἑπομένως αὐτῆς ἀνάγκη ν' ἐξαρτᾶται ἐξ ὅρων, οὓς αὕτη μόνη ἀδυνατεῖ νὰ δημιουργήσῃ. Μορφόνει δὲ αὕτη πρώτη σφαῖράν τινα διανοημάτων πλησίον τῶν λοιπῶν τοῦ ἀνθρώπου. Μορφόνει δὲ μετ' εὐχερείας μεγίστης ἀνθρώπους, οἵτινες τὴν ἠθικότητα ὥστε ἐκτὸς αὐτῶν ὑπάρχον θεωροῦσιν, οἷς αὕτη δὲν ἀποτελεῖ τὴν κρηπῖδα τοῦ ἠθικοῦ αὐτῶν βίου. Τὰ δὲ συντασσόμενα ὑπ' αὐτῶν σχέδια, οἱ ἐπιδιωκόμενοι σκοποὶ ὁρίζονται ὑπὸ τῶν λοιπῶν τῆς διανοίας σφαιρῶν. Μόνον δὲ ἔνθα αὗται ἀρέσουσι κενὸν χῶρον ἐκεῖ ἀκολουθοῦσι τὰς ἀξιώσεις τῆς ἠθικῆς, ἢ τὸ πολὺ ὑποβάλλουσι τὰ ἐξ ἄλλων αἰτιῶν συντεταγμένα σχέδια τῷ ἠθικῷ ἐλέγχῳ.

Ἡ παιδαγωγικὴ διδασκαλία δὲν πρέπει ἐν ὡρισμένῳ, στενῶς περιωρισμένῳ χώρῳ νὰ κινῆται· ἀνάγκη ἐπὶ πάντων νὰ ἐπεκτείνηται, ἅτινα δύνανται σπουδαίως ἐπὶ τοῦ πνευματικοῦ βίου τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἐπιδρῶσι. Πρέπει ἑπομένως τὸ πολυμερὲς παρ' αὐτῆς ν' ἀπαιτήσωμεν· δύναται μόνον νὰ συμβῇ, ἐπειδὴ αἱ ἀνθρώπινοι ἀτομικότητές εἰσι ποικίλαι, ἄνευ προγενεστέρας πείρας νὰ μὴ γνωρίσωμεν τὸ σημεῖον, ἐξ οὗ ἀπερχόμενοι, διὰ τῆς διδασκαλίας εὐχερέστερον ἐπὶ τοῦ παιδὸς δυνάμεθα νὰ ἐπενεργήσωμεν. Ὁ ἱστορικῆς διδασκαλίας ἢ ποιήσεως ἀνεπίδεκτος δύναται νὰ ἦναι ἐπιδεκτικὸς μαθηματικῶν· ἂν καὶ ταῦτα λίαν μακρὰν φαίνονται ὄντα τῶν ἠθικῶν σχέσεων, συμβάλλουσιν ἐν τούτοις πρὸς ἐξεύρεσιν ὁδοῦ, ἥτις ἀρχομένη ἀπ' αὐτῶν ἄγει πρὸς τὴν ἠθικὴν μόρφωσιν. Ἐὰν δὲ οὐδεμία ἑτέρα ὠφέλεια θέλει προκύψει, τοὐλάχιστον διὰ τῆς ἐνατχολήσεως ἐπ' αὐτῶν ἡ ψυχὴ θέλει ὑπό τινος πληρωθῆ. Θέλει δὲ ἐπέλθει ἰσορροπία πρὸς τὰς χυδαιοτάτας ἠθικὰς πλάνας, αἵτινες ἐν κενῇ ψυχῇ ἀκριβῶς τοσοῦτον καρποφόρως ἐκφύονται. Τῆς ψυχῆς κενῆς οὔσης, ὡς παρὰ τοῖς παισὶ καὶ φυσικῷ ἀνθρώπῳ, προεξάρχει ἐν αὐτῇ πᾶσα δυσθυμία, βιαία ὁρμή, πόθος τῆς συνειδήσεως, ἅτε τῶν διανοημάτων, καθ' ὧν ἠδύναντο νὰ προσκρούσωσιν ἐλλειπόντων. Λείπει τὸ δυνατὸν τοῦτο τοῦ ἰδίου αὐτῶν ἐγὼ νὰ διακρίνωσιν· οἷα δὲ ἀντικείμενα πρὸ αὐτῶν προθέμενοι, νὰ καθυποβάλλωσι ταῦτα εἰς ἀμερόληπτον κρίσιν, συγκρίνοντες ταῦτα πρὸς ἄλλα συμφέροντα. Οὐδὲν ἑπομένως ἐπικινδυνωδέστερον τῇ ἠθικότητι ἢ τὸ νὰ θέλῃ τις ἀπόλυτόν τι, ὅλως πρὸς τὰς περιπλοκὰς ἀδιάφορος, πρὸς ἃς ἡ τάσις πρὸς τὸν ἅπαξ προτεθέντα σκοπὸν δύναται ν' ἀγάγῃ αὐτόν.

Ἐν τῶν προειρημένων ἀποδεικνύεται ἕτερόν τι, ὅπερ ἡ διδασκαλία ἐὰν πρέπῃ παιδαγωγικῶς νὰ ἐπενεργῇ, πρὸ παντὸς ἄλλου ἀνάγκη νὰ κατορθώσῃ. Δὲν ἀρκεῖ αὕτη νὰ δημιουργῇ γνώσεις, διότι αἱ γνώσεις δύνανται ἄπρακτοι καὶ νεκραὶ νὰ κῆνται, χωρὶς νὰ θέτωσι τὸν ἄνθρωπον εἰς κίνησιν, καὶ ὅστις δύναται τὰς γνώσεις αὐτοῦ οἱονεὶ κτῆμα νὰ κατέχῃ, ἄνευ τινὸς ἠθικῆς ἕνεκα τούτων ἀξίας. Τοιαύτη δὲ γνῶσις εἶναι φορτίον νεκρόν, μὴ δυνάμενον ἐνεργόν τινα τοὐλάχιστον σφαῖραν διανοημάτων νὰ μορφώσῃ οὐδεμίαν τοιαύτην, ἥτις τὸ αἴσθημα καὶ τὴν βούλησιν τοῦ ἀνθρώπου διορίζει ἢ τοὐλάχιστον διαθέτει. Τὸ πολυμερὲς τῆς γνώσεως δὲν πρέπει βεβαίως νὰ παρεκτρέπηται εἰς πολυπραγμοσύνην, διότι αὕτη ἀντίκειται τῷ πνεύματι τῆς ἠθικῆς ἀξιώσεως. Ἡ δὲ θυμικὴ κατάστασις, ἣν ἡ γνῶσις ἐγείρει, μακρὰν πάσης ἀδιαφορία, ἀνάγκη νὰ ἵσταται· ἀνάγκη αὕτη νὰ ἦναι τὸ ὑπὸ τὸ ὄμμα ἐνδιαφέρον σημαινόμενον. Ὁ ἐνδιαφερόμενος, ἐάν τι ἀντικείμενον προσφύεται αὐτῷ. Ὅ,τι ἐνδιαφέρει ἡμᾶς, πληροῖ τὸ θυμικὸν ἡμῶν ὁρίζει τὴν ἐσωτερικὴν ἡμῶν ἐνεργότητα. Τὸ ἐνδιαφέρον δύναται ν' ἀγάγῃ πρὸς ἔρεσιν καὶ βούλησιν, χωρὶς νὰ ἦναι αὐτὸ τοιοῦτον· ἀποτελεῖ οὕτως εἰπεῖν τὸ μεταίχμιον μεταξὺ τῆς μόνης παραστάσεως καὶ τῆς ἐφέσεως καὶ βουλήσεως.

Τὸ πολυμερὲς τοῦ ἐνδιαφέροντος ἑπομένως εἶναι ὁ πρῶτος τῆς παιδαγωγικῆς διδασκαλίας σκοπός. Ἐπειδὴ δὲ ἐνδιαφέρεταί τις εἰς ὅ,τι γινώσκει τὸ πολυμερὲς ἐνδιαφέρον προϋποθέτει πολυμερῆ γνῶσιν καὶ πολυμερῆ ἀνεπτυγμένην πνευματικὴν ἱκανότητα· παρέχει δὲ συγχρόνως τὴν ἀρίστην προπαρασκευὴν διὰ τὰς ποικιλοτάτας ἐργασίας, ἃς τὸ αὐθαίρετον ἢ ἡ ἀνάγκη τῷ ἀνδρὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἐπιβάλλουσιν. Ἐὰν δὲ τὸ ἐνδιαφέρον πολυμερῶς ἀναπτυχθῇ, αἴρεται πᾶς φόβος, μὴ ὁ ἄνθρωπος βυθισθῇ ἐν μιᾷ καὶ μόνῃ τάσει καὶ περιφρονῶν πάσας τὰς λοιπὰς ἐμπλακῇ εἰς ἀνωμάλους ἠθικὰς σχέσεις. Ὁ παῖς ἐν ᾧ τοῦτο ἔν τινι τελειότητι ἀνεπτύχθη, δὲν θέλει ἀφοσιωθῆ ἀπροστάτευτος ταῖς ἐπιζημίοις ἐπιῤῥοαῖς, ἃς δύναται ἡ περιβάλλουσα αὐτὸν κοινωνία νὰ ἐξασκῇ· θέλει ἐκλέξει σημεῖόν τι ὑψηλότερον διὰ τὴν αὐτοῦ ἀξίαν· τὰ συμφέροντα, ἅτινα πληροῦσι τὸν πραγματικὸν αὐτοῦ βίον θέλουσι φανῇ αὐτῷ ταπεινὰ ὡς πρὸς τὰ ἀνώτερα, ἅτινα ὡς ἰδεώδη ἄρχουσι τοῦ θυμικοῦ αὐτοῦ. Τὸ πολυμερὲς ἐνδιαφέρον πρέπει ν' ἄρχῃ τοῦ πνευματικοῦ τοῦ παιδὸς βίου. Τοῦτο ὅμως δὲν εὐοδοῦται διὰ πολλῶν διεγέρσεων, ἀλλ' αἱ πολλαὶ ἀνάγκαι μείζους μετ' ἀλλήλων ἑνούμεναι ν' ἀποδῶσι. Πρέπει τὸ ἐνδιαφέρον νὰ διορίσῃ τὴν τοῦ παιδὸς προσωπικότητα πρὸς συνένωσιν καὶ σκέψιν περὶ τοῦ ὅλου καὶ οὐχὶ πρὸς διασπορὰν ἄγον. Διὸ τὸ πολυμερὲς τοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ οὐχὶ ἡ ποικιλία τῶν συμφερόντων ἕνεκα ταύτης τῆς αἰτίας ἐθεωρήθη ἀναγκαία. Ἀπαιτεῖται δὲ τέλος πολυμέρεια καὶ οὐχὶ ὁλομέρεια· διότι πλὴν τοῦ ὅτι ἡ ὁλομέρεια εἶναι ἀνέφικτος, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐνδιαφέρον, οἴκοθεν ἐννοεῖται, δὲν δύναται νὰ περιλάβῃ ἀντικείμενα ἀνάξια τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ.

Αἱ τοῦ ἐνδιαφέροντος διάφοροι διεγέρσεις δύνανται νὰ διαστέλλωνται ὡς πρὸς τὸ εἶδος αὐτοῦ καὶ ὡς πρὸς τὰ ἀντικείμενα (ὕλην), ἐφ' ὧν ἐνασχολεῖται. Ὡς πρὸς τὸ ἐνδιαφέρον, ὡς πρὸς τὴν κατάστασιν τοῦ θυμικοῦ, ἐν ᾧ ἐνοικεῖ, διατέλλομεν εἰς δύο εἴδη· πρῶτον, τὸ καθαρῶς θεωρητικόν, οὗτινος σκοπὸς εἶναι τὸ εἰδέναι· δεύτερον, τὴν κεχαρισμένην συμπάθειαν (gemütliche Theilnahme) ἥτις διορίζει τὰ τοῦ ἀνθρώπου φρονήματα. Τοῦ μὲν πρώτου ἀντικείμενον μελήματος εἶναι τὸ ποικίλον ὑπὸ τῆς πείρας διδόμενον. Δύναται ὅμως νὰ στρέψῃ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῶν γενικῶν νόμων, οἵτινες διέπουσι τὴν ποικιλίαν ταύτην καὶ οἵτινες μόνον διὰ τῆς ἐσκεμμένης ἐρεύνης τῶν τῆς πείρας προϊόντων δυνατὸν νὰ γνωσθῶσι. Διαστέλλομεν ἑπομένως κατὰ ταῦτα τὸ ἐνδιαφέρον εἰς ἐμπειρικὸν καὶ θεωρητικόν. Ἡ δὲ κεχαρισμένη συμπάθεια δύναται ἢ πρὸς τὰ καθ' ἕκαστα πρόσωπα ἢ πρὸς τὰς διαφόρους ἀνθρωπίνους κοινωνίας ν' ἀναφέρηται. Οὕτω δὲ ἔχομεν τὸ συμπαθητικὸν καὶ τὸ κοινωνικὸν ἐνδιαφέρον. Ἐν τῇ συνειδήσει ἀπαντᾷ ἡ αἰσθητικὴ καὶ ἠθικὴ κρίσις τοῦ ἐγνωσμένου· ἡ δὲ συμπάθεια πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰς περιστάσεις τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν ἄγει πρὸς τὴν συναίσθησιν τῆς ἀνεπαρκείας τῆς ἀνθρωπίνης δυνάμεως καὶ δὴ εἰς θρησκευτικὰς θεωρίας, αἵτινες διὰ τῶν ἠθικῶν καὶ αἰσθητικῶν ἰδεῶν (ἰδέα κατὰ Πλατωνα) λαμβάνουσι τὴν ὀρθὴν αὐτῶν ἀξίαν. Οὕτω δὲ ἔχομεν τὸ αἰσθητικὸν καὶ θρησκευτικὸν ἐνδιαφέρον, ὡς τὰ δύο τευλευταῖα μέλη τῆς διαιρέσεως τοῦ ἐνδιαφέροντος ὡς πρὸς τὸ εἶδος αὐτοῦ.

Ἡ δὲ διαίρεσις τοῦ ἐνδιαφέροντος ὡς πρὸς τὰ ἀντικείμενα αὐτοῦ, ὡς πρὸς τὰ κινοῦντα δηλαδὴ αὐτὸ ἕνεκα τῆς μεγίστης αὐτῶν ποικιλίας φαίνεται λίαν μεγάλη οὖσα· ἤθελε δὲ εἶσθαι βεβαίως ματαία καὶ δὴ καὶ ἐπιβλαβὴς ἐνατχόλησις, τὴν διδασκαλίαν ἐπὶ παντὸς εἴδους αὐτοῦ νὰ ἐπεκτείνῃ τις. Ἐν τούτοις προέχουσι δύο κύρια ἀντικείμενα τοῦ ἐνδιαφέροντος· τὰ ἀνθρώπινα καὶ ἡ φύσις.

Ὅθεν διαιροῦνται τὰ μαθήματα ἐν τῇ διδασκαλίᾳ εἰς ἠθικὰ (κατὰ Mager) καὶ τῆς φυσικῆς ἱστορίας. Τὰ μὲν πρῶτα ἐγκλείουσι τὰ γλωσσικά· τὰ δὲ δεύτερα τὰ μαθηματικά· ἀμφότερα δέ εἰσι διὰ τὴν ἄμεσον πρὸς ἠθικότητα ἀγωγὴν τοιαύτης ἀξιολογότητος, ὅσον ἀξιόλογά εἰσι τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐνεργειῶν αὐτῶν. Εἶναι δὲ φανερώτατον ὅτι τὰ ἠθικὰ μαθήματά εἰσι στενότατα συνδεδεμένα μετὰ τῆς ἀγωγῆς πρὸς ἠθικότητα. Ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς φυσικῆς ἱστορίας δύνανται διὰ τοῦτο δι' αὐτὴν νὰ ὦσιν οὐχὶ ἄνευ μικρᾶς ἀξιολογότητος, διότι ἡ φύσις εἶναι τὸ κοινὸν ἔδαφος, ἐφ' οὗ πάντα τὰ ἀνθρώπινα ἀναπτύσσονται. Ἐνταῦθα θέλομεν κυρίως περὶ τῶν πρώτων πραγματευθῆ, ἐπιφυλασσόμενοι ἐν δέοντι καὶ περὶ τῶν δευτέρων νὰ ἀναπτύξωμεν τὰ δέοντα.

Ἡ διδασκαλία ἀνάγκη κυρίως ν' ἄρχηται ἐξ ἐκείνου, ὅπερ ἐν τῇ καθημερινῇ τοῦ παιδὸς πείρᾳ καὶ δι' αὐτῆς ἀποβαίνει ἀντικείμενον γνώσεως, καὶ ἐν τῇ

καθημερινῇ αὐτοῦ κοινωνίᾳ ὡς ἀντικείμενον τῆς συμπαθείας αὐτοῦ παρίσταται. Διότι ταῦτα, καὶ μόνα ταῦτα δημιουργοῦσιν ἐν αὐτῷ τὰς πρώτας στοιχειώδεις παραστάσεις, διεγείρουσι τὰ πρῶτα στοιχειώδη αἰσθήματα, δι' ὧν διανοήματα καὶ φρονήματα, ἅτινα ὁ ἄμεσος βιωτικὸς κύκλος δὲν δύναται νὰ παράσχῃ τῷ παιδὶ, ἀποβαίνουσι καταληπτά· ταῦτα τέλος εἰσὶ τὰ τὴν πρώτην σφαῖραν τῶν παραστάσεων καὶ φρονημάτων ἀναπλάττοντα καὶ μορφοῦντα.

Θέμα ἑπομένως τῆς διδασκαλίας εἶναι τὸν πρῶτον ὁρίζοντα τοῦ παιδὸς νὰ εὐρύνῃ καὶ μάλιστα ν' ἀνυψώσῃ αὐτὸν ὑπεράνω αὐτοῦ. Δὲν εὐδοδοῦται ὅμως τοιαύτη ἀνύψωσις, ἐὰν αὕτη δι' ἅλματος ἐπιζητῇ νὰ χειραφετηθῇ τοῦ δεδομένου, ὡς ἀτυχῶς ἐν τοῖς παρ' ἡμῖν συμβαίνει σχολείοις. Διότι διαῤῥαγέντος τοῦ τῆς ἀλληλουχίας καὶ ἑνότητος νήματος, συνδιαῤῥήγνυται καὶ τὸ τῆς καταλήψεως. Ὅθεν ἡ διδασκαλία ἀνάγκη νὰ λαμβάνῃ τὴν ὕλην αὐτῆς ἐκ τοῦ ἐγγὺς τῷ παιδὶ κειμένου καὶ συγγενοῦς τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ ὁρίζοντι. Ὑπὸ τὴν λέξιν ὅμως ἐγγὺς δὲν πρέπει νὰ νομίσῃ τις ὅτι πρόκειται σχέσιν χρόνου ἢ τόπου νὰ σημάνωμεν· διότι τί κεῖται τῷ παιδὶ ἀπώτερον ἢ ὁ βίος τῶν νεωτέρων χρόνων; τί εἶναι τῷ παιδὶ ἀναλόγως τῆς ἀληθοῦς αὐτοῦ οὐσίας καὶ ἐσωτερικῆς ὑποστάσεως ἀκαταληπτότερον ἢ οὗτος; Ὁ παῖς δύναται τοὺς ἐξωτερικοὺς τῶν γονέων αὐτοῦ τρόπους δυνάμει τῆς μιμητικῆς αὐτοῦ δυνάμεως ν' ἀπομιμῆται, ἀλλ' ἐν τῷ ἐσωτερικῷ πυρῆνι τοῦ βίου αὐτοῦ οὗτοι δὲν δύναται νὰ εἰσδύσωσι, τῆς κυρίας οὐσίας ἐν αὐτῷ παραμενούσης. Τοῦτο δὲ πρὸ πολλοῦ ἐγένετο αἰσθητὸν διότι ἐν ἀπείροις παιδικοῖς βιβλίοις ἐπειράθησάν τινες νὰ παραθέσωσι φαντασιώδη ὕλην καὶ κόσμον ἀντίστοιχον πρὸς τὴν πνευματικὴν τοῦ παιδὸς περίοδον, ἥτις, ὡς γνωστὸν, εἶναι ἡ περίοδος τῆς φαντασίας, ὅστις κόσμος ἀναμφιλέκτως εἶναι καταληπτὸς τῷ παιδί. Εἶναι ὅμως ἀσύγγνωστος πλάνη ἡ γνώμη τινῶν, φρονούντων, ὅτι τὰ παδικὰ ἐκεῖνα βιβλία ἀνάγκη νὰ περιέχωσι καὶ παιδικὰς ἱστορίας· διότι τότε ὁ παῖς θέλει ἐν τῇ παιδικῇ αὐτοῦ σφαίρᾳ προσκολληθῇ· ὁ δὲ κύριος τῆς ἀγωγῆς σκοπὸς θέλει ματαιωθῇ, ἀδυνατούσης ν' ἀνυψώσῃ τὸν παῖδα ὑπεράνω τῆς παιδικῆς σφαίρας. Καὶ τῷ μεγίστῳ δὲ ποιητῇ θέλει εἶσθαι ἀνέφικτον νὰ συνειδῇ τὸν παιδικὸν κόσμον καὶ ἀντίληψιν, ἐπὶ τῇ ὑποθέσει δὲ ὅτι ἀπέβη τοῦτο αὐτῷ ἐφικτὸν εἴς τινας περιστάσεις, θέλει εἶσθαι δυσχερέστατον αὐτῷ, μὴ ὄντι κατόχῳ τῆς ἀναγκαίας ἱκανότητος καὶ διαθέσεως, ν' ἀγάγῃ τὸν παῖδα βαθμιαίως διὰ σειρᾶς παραστάσεων εἰς τὰς σημερινὰς ἡμῶν σχέσεις. Οὐδὲν λοιπὸν ἕτερον ὑπολείπεται ἢ ν' ἀνακάμψῃ τις εἰς τὴν παιδικὴν τοῦ ἀνθρώπου ἡλικίαν καὶ τὰς παραστάσεις ἐκείνης ὡς ὕλην διὰ τὴν πρώτην ἡλικίαν νὰ χρησιμοποιήσῃ. Αἱ σχέσεις τῆς περιόδου ἐκείνης, ἐν ᾗ αἱ ἀνθρώπινοι καὶ κοινωνικαὶ καταστάσεις εἰσὶν ὅμοιαι πρὸς τὰς ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῶν παίδων μετ' ἀλλήλων μορφουμένας, εἰσὶ τῷ παιδὶ καταληπταί· τὸ δὲ ἀσύνηθες ὡς πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν αὐτῶν ἐμφάνειαν συντελεῖ, ἵνα ἐγείρηται πρὸς ταῦτα τὸ ἐνδιαφέρον αὐτοῦ. Παραδείγματα κακῶν πράξεων, σκιαγραφίαι ἀνηθίκου χαρακτῆρος ἀνάγκη νὰ μὴ ἀποκλείωνται τῆς παρεχομένης τῷ παιδὶ ὕλης, ἐκτὸς ἐὰν ἐπίκηται φόβος πλάνης, μὴ ὁ παῖς ταῦτα ὡς καλὰ ἐνστερνισθῇ· διότι ἄνευ αὐτῶν ἡ παρεχομένη τροφὴ ἀποβαίνει ὀχληρὰ καὶ μονομερής· ὁ παῖς ἀνάγκη νὰ διακρίνῃ καὶ ἐκτιμᾷ τὲ ἀγαθὸν ὡς ἀγαθὸν καὶ τὸ κακὸν ὡς κακόν. Εὐτυχῶς δὲν ἐλλείπει ἡμῖν ἁρμόζουσα διδακτικὴ ὕλη, ἵνα τὸν παῖδα ἀνυψώσωμεν εἰς ὑψηλοτέραν σφαῖραν, ἐφ' ὅσον τοῦτο δὲν ἐτελέσθη διὰ βίου ἕν τινι ὑπὸ τοιαύτην ἔποψιν πλασθέντι κόσμῳ. Διὰ δύο δὲ λόγους ἡ χρῆσις τῆς ἐν λόγῳ ὕλης εἶναι εὐκτέα· πρῶτον ὁδηγεῖ τὸν παῖδα εἰς βιωτικὰς σχέσεις, αἵτινες προϊστορικώτεραί εἰσιν, ὡς ὁ Ῥόβινσων, ἢ αἱ ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις συγγραφεῦσι διαγραφόμεναι· δεύτερον χρησιμεύει ὡς σημεῖον συγκεντρωτικὸν διὰ πάσας τὰς λοιπὰς γνώσεις.

Ἐνταῦθα δὲ ἀπαντῶμεν τὸ δεύτερον καθῆκον τῆς παιδαγωγικῆς διδασκαλίας· ὅτι πρέπει δηλαδὴ αὕτη νὰ δημιουργήσῃ ἐν τῷ παιδὶ σφαῖραν διανοημάτων ἥτις δὲν πρέπει νὰ ἦναι κυκεὼν κλασματικῶν γνώσεων, ἀλλ' ἐν πᾶσι τοῖς ἀποτελοῦσιν αὐτὸν νὰ ἐπικρατῇ ἀλληλουχία καὶ λογικὴ ἑνότης· πρέπει αὕτη ν' ἄγῃ τὰς γνώσεις οὐχὶ εἰς ἀποσύνθεσιν, ἀλλ' εἰς ἑνοποίησιν. Διανοήματα δέ τινα, κυρίως μέτρα καὶ ἐπενέργειαι μένουσιν ἄγονοι, «διότι ἐν τῇ μακρᾷ τῆς νεότητος περιόδῳ τοσαῦτα ἐκ τούτων ὑπάρχουσιν, ὥστε ἡ ἰσχυροτάτη ἐπικρατεῖ. Μόνον δὲ τὸ ἐξόχως ἰσχυρὸν καὶ τὸ ποικίλως συνημμένον παρίστανται εὐκόλως καὶ συχνάκις πρὸ τῆς ψυχῆς· μόνον τὸ τὰ μάλιστα ἐξέχον κινεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς δρᾶσιν». Τὸ διὰ τῆς διδασκαλίας δημιουργηθὲν μεμονωμένον ἐν ἰσχυρᾷ ἐνεργότητι πάντοτε θέλει ὀπισθοχωρεῖ πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ βίου μορφωθέν· ὅ,τι δὲ ἐξ ἑκάστου δημιουργήματος ὡς πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν ζωτικότητα λείπεται ἀνάγκη ἡ παιδαγωγικὴ διδασκαλία δι' ἐσωτερικῆς ἑνότητος τῶν καθ' ἕκαστα μελῶν νὰ συμπληροῖ. Ἡ

διδασκαλία δὲν ἐπιτρέπεται νὰ παρέχηται κλασματικῶς, ἀλλὰ — ἅμα ὡς ἡ ἀντιληπτικὴ τοῦ παιδὸς δύναμις ἐπιτρέψῃ — εἰς μείζονα ὅλα· καὶ τὰ καθ' ἕκαστα ὅλα ἀνάγκη ἐν τοιαύτῃ τινὶ ἀλληλουχίᾳ νὰ παρέχωνται, ὥστε δυνάμει τῆς συγγενείας τῆς ὕλης αὐτῶν φυσικῶς αὖθις εἰς μείζονα ὅλα νὰ ἑνῶνται. Αἱ μονομερεῖς ἑρμηνεῖαι, ἃς ἡ διδασκαλία ἐπὶ ἐλασσόνων παρέχει ἀντικειμένων ἀνάγκη μετὰ τῶν ἀντικειμένων, εἰς ἃ ἀναφέρονται, δι' ἑνωτικοῦ νήματος ἢ κάλλιον διά τινος πολυμόρφου πλέγματος συνενούμεναι, νὰ συγχωνεύωνται μετὰ τῶν κυρίων γνώσεων.

Ἐκ τούτων ποριζόμεθα τὴν ἀλήθειαν αὖθις ὅτι τὸ κύριον ἀντικείμενον τῆς παιδαγωγικῆς διδασκαλίας δὲν δύναται νὰ παρασκευασθῇ ὑπὸ τοῦ παιδαγωγοῦ οὐδὲ ὑπό τινων εὐαρίθμων μετρίων ἢ καὶ καλῶν κεφαλῶν ἐκ τοῦ προχείρου. Ὁ παιδαγωγὸς πρέπει νὰ εἴπῃ καθ' ἑαυτὸν «Οὐχὶ ἐγὼ, ἀλλὰ ἅπασα ἡ δύναμις παντὸς ἐκείνου, ὅπερ οἱ ἄνθρωποι συνήσθοντο, ἐπειράθησαν καὶ διενοήθησαν εἶναι ὁ ἀληθὴς καὶ ἱκανὸς παιδαγωγός· οὗτος προσήκει τῷ παιδαγωγουμένῳ ὑπ' αὐτοῦ πρὸς ἑρμηνείαν καὶ σώφρονα ποδηγέτησιν. Τοῦτο δὲ εἶναι τὸ μέγιστον, ὅπερ ἡ ἀνθρωπότης ἐν ἑκάστῃ στιγμῇ τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς δύναται νὰ κάμῃ, ὅτι ἅπαν τὸ κέρδος τῶν μέχρι τοῦδε δοκιμῶν τῷ παιδὶ συγκεντρωτικῶς παρέχει, εἴτε ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, εἴτε ἐν τῇ παιδεύσει». Πόσα δὲ νὰ παρέχῃ δύναται ἐκ τῆς πλουσίας τῶν προγόνων κληρονομίας συγκεντρωτικῶς καὶ τίνι τρόπῳ ἀνάγκη τοῦτο νὰ γίνῃ ἐνταῦθα, ἔνθα πρόκειται ἐπὶ γενικωτάτων παιδαγωγικῶν ἐννοιῶν διὰ τῶν μερικωτέρων καθαρότητά τινα νὰ ἐπιχύσωμεν, δὲν δύναται νὰ ἐξερευνηθῇ.

(Ἕπεται τὸ τέλος).

Ἐν Ἀγγλίᾳ ἐκδίδονται ἤδη 1,885 ἐφημερίδες καὶ 818 περιοδικά. Ἂν εἰς τὰ τελευταῖα ταῦτα προσθέσωμεν καὶ 56 ἄλλα ἅτινά εἰσιν ὄργανα διαφόρων σοφῶν ἑταιριῶν, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν τῇ Μεγάλῃ Βρεττανίᾳ ἐκδιδομένων φύλλων εἶναι 2,759.

Ἐκ τούτων 486 ἐφημερίδες καὶ 598 περιοδικὰ ἐκδίδονται ἐν Λονδίνῳ.

Ἡ ὕλη τῶν ἐφημερίδων εἶναι συνήθως πολιτική. αἱ δὲ ἐφημερίδες αὗται ὑποδιαιροῦνται ὡς ἑξῆς· 562 φιλελεύθεραι, 331 συντηρητικαὶ, 71 φιλελεύθεραι συντηρητικαὶ καὶ 941 οὐδέτεραι.

Ἐκ τῶν 813 περιοδικῶν συγγραμμάτων 398 εἰσὶ θρησκευτικά.

Αἱ εἰκονογραφημέναι ἐφημερίδες εἰσὶ 287, ὧν αἱ 33 ἔχουσιν εἰκόνας κεχρωματισμένας.

Τὰ ἐργατικὰ ζητήματα διαπραγματεύονται 14 ἐφημερίδες, ἐκτὸς 104 ἄλλων αἵτινές εἰσιν ὄργανα ἑταιριῶν τῶν ἐπιτηδευμάτων.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΑΙ ΣΚΗΝΑΙ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ.

ΑΓΩΓΗ ΑΔΕΛΦΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ.

(Συνέχεια· ἴδε ἀριθμὸν 41).

Ὁ κ. Βρὲβ μεταβαίνει, ἐκεῖ δὲ εὑρίσκει συνεδριάζοντας μετὰ τοῦ γραμματέως τὸν σφραγιδοφύλακα, τὸν Γουλιέλμον δὲ Βαὶρ καὶ τὸν πρόεδρον Ζαννέν.

Ὁ γραμματεὺς ὡμίλησεν οὕτω.

— Συνήλθομεν ὅπως ἀνακοινώσωμεν ὑμῖν ὅτι ἀπό τινων ἡμερῶν παρετηρήσαμεν ὅτι ὁ βασιλεὺς εὐηρεστήθη ν' ἀποσύρῃ ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ κυρίου ἀδελφοῦ αὐτοῦ. Ἐπὶ τούτῳ ἐκρίναμεν καλὸν νὰ συμβουλεύσωμεν ὑμῖν ὅπως προλάβητε τὴν Α. Μεγαλειότητα. Ὑμῖν ἀπόκειται ὅπως ἐκφράσητε αὐτῷ τὴν ὑμετέραν θλῖψιν, ὅτι δὲν ἠδυνήθητε νὰ ὑπηρετήσητε αὐτῷ κατὰ τὴν θέλησιν αὐτοῦ, καὶ δηλώσητε ὅτι εἴσθε ἕτοιμος νὰ καταθέσητε τὴν ἐντολὴν, ἣν ἡ Α. Μεγαλειότης ἔδωκεν ὑμῖν παρὰ τῷ βασιλόπαιδι. Τὴν γνώμην ταύτην ἐκρίναμεν καθῆκον νὰ δώσωμεν ὑμῖν.

— Κύριοι, ἀπήντησεν ὁ κ. Βρὲβ, τοιαύτη γνώμη ἐξερχομένη παρ' ἀνδρῶν συνετῶν, οἷοι ὑμεῖς, βεβαίως εἶναι σοφωτάτη. Ἕτοιμος εἶμαι νὰ καταθέσω εἰς τὴν Α. Μεγαλειότητα, τὰ ὑπ' αὐτῆς ἀνατιθέντα με χρέη. Ἐκεῖνος μοὶ ἔδωκε καὶ ἐκεῖνος δύναται νὰ μὲ ἀφαιρέσῃ αὐτά. Ἀλλ' ὅ,τι δὲν δύναται νὰ μὲ ἀφαιρέσῃ εἶναι ἡ τιμή. Ἄλλως δὲ, αἱ ὑπηρεσίαι, ἃς προσήνεγκον τῇ Α. Μεγαλειότητι, εἴτε ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, ἐν ταῖς πρεσβείαις, εἴτε ἐν τῷ ἐσωτερικῷ, παρὰ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, οὐδόλως εἶναι ἄξιαι νὰ τύχωσι τοσαύτης κακῆς ἐκτιμήσεως, οἵαν ἀναγγέλλετέ μοι. Εὐαρεστήθητε λοιπὸν νὰ μοὶ εἴπητε κατὰ τί ἔπταισα. Τίς ἔνοχος διαγωγὴ ἐπισπᾶται ἐπ' ἐμὲ τοσοῦτο ἄτιμον ποινήν; Ἐρωτῶ ὑμᾶς, πληροφορήσατέ με.

— Γινώσκετε, κύριε, ἀπήντησεν ὁ σφραγιδοφύλαξ, ὅτι οἱ ἡγεμόνες δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην νὰ ἐξηγῶσι τοὺς λόγους τῆς θελήσεως αὐτῶν· ἀρκεῖ νὰ θέλωσιν, ὅπως ὑπακούσωμεν εἰς αὐτούς.

— Καὶ ἐγὼ εἶμαι πρόθυμος νὰ ὑπακούσω, ἀλλὰ πρῶτον εἰς ὑμᾶς, κύριοι, εἰς ὑμᾶς, οἵτινες εἶσθε οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν θελήσεων τοῦ βασιλέως, ὀφείλω νὰ ἀφηγηθῶ ἀκριβῶς καὶ λεπτομερῶς ὅ,τι ἔπραξα ὡς παιδαγωγὸς τοῦ βασιλόπαιδος. Πρώτη μου φροντὶς ὑπῆρξε νὰ ἐγχαράξω ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ πρὸς τὸν βασιλέα σέβας. Οὐδέποτε ἔπαυσα λέγων ὅτι τὰ πάντα ἦσαν διὰ τὸν βασιλέα, καὶ ὅτι ἐκ μόνης τῆς ἀγαθῆς θελήσεως τοῦ βασιλέως ἐξήρτηται ν' ἀποβῇ ἁπλοῦς εὐγενὴς τοῦ βασιλείου,

Αἱ δὲ μελέται αὐτοῦ, ἀντικείμενον ἰδίᾳ ἔσχον τὴν πλήρη γνῶσιν τῆς Γαλλίας. Ἀπὸ τριακοσίων ἢ τετρακοσίων ἐτῶν οὐδεμία συνήφθη μάχη, ἧς τὸ ὄνομα, ἡ ἐποχή, τὰ πρῶτα συμβάντα διετέλεσαν ἄγνωστα αὐτῷ, χωρὶς οὐδέποτε τὰ τῶν ἀρχηγῶν ὀνόματα νὰ λησμονήσῃ. Γινώσκει τὴν βασιλείαν, τὸν χαρακτῆρα, τὴν διαγωγὴν πάντων τῶν βασιλέων ἡμῶν. Ἐπὶ δὲ τῶν παραδειγμάτων τούτων πάντοτε στηρίζομαι, ὅπως διδάξω αὐτὸν τὴν ἐλευθεριότητα καὶ ἐμπνεύσω τὴν φρίκην τῆς φιλαργυρίας.

Ὅτε παρεδόθη εἰς τὰς χεῖράς μου, εἶχε χαρακτῆρα ζωηρὸν καὶ ἄστατον, ἀλλ' ἦτο φύσει ἀγαθός, οὐδέποτε ἀγαπῶν νὰ πράξῃ ἢ ἴδῃ τὸ κακόν. Σήμερον δύναμαι εἰπεῖν ὅτι πᾶσαι αἱ κλίσεις αὐτοῦ εἰσι κλίσεις βασιλόπαιδος. Ἔχει πνεῦμα θαυμάσιον, ἐπιζητοῦν πάντοτε τὴν νίκην, ἀποστρεφόμενον δὲ τὴν ἰδέαν τῆς ἥττης. Συνεχῶς ὁμιλεῖ περὶ πολέμου κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς Γαλλίας καὶ περὶ ἀνακτήσεως παντὸς σφετερισθέντος, ἀλλ' ἀείποτε ὅπως θέσῃ τοῦτο ὑπὸ τὴν βασιλικὴν ἰσχύν.

Μετὰ τὴν εἰλικρινῆ ταύτην ἀφήγησιν, κύριοι, ἓν μόνον ὑπολείπεται τὸ πρακτέον. Μεταβαίνω ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου εἰς τὴν εἱρκτὴν, ὅπως καταταξω ἐμαυτὸν μεταξὺ τῶν δεσμωτῶν, καὶ παρακαλῶ ὅπως εἴπητε τῷ βασιλεῖ ὅτι ἀναμένω ἐκεῖ τὰς πρὸς ἐμὲ ἐρωτήσεις καὶ ἀπαντήσεις.

— Προφυλάχθητε, ἀνέκραξεν ὁ σφραγιδοφύλαξ· θὰ προσβάλητε μεγάλως τὸν βασιλέα.

— Ἔστω· θ' ἀποστῶ, ἀφοῦ τὸ κρίνετε κατάλληλον. Ἀλλ' ἐπιτρέψατέ μοι νὰ ἐπαναλάβω εἰς τὸν βασιλέα ὅ,τι εἶπον ὑμῖν καὶ ἀνακτήσωμαι οὕτω παρ' αὐτοῦ τὴν εὔνοιαν τοῦ νὰ παραδώσω ἐγὼ αὐτὸς τὸν μαθητήν μου εἰς τὰς χεῖρας τῆς Α. Μ.

Ἐπιτρέπουσιν αὐτῷ τοῦτο, καὶ ὁ κ. Βρὲβ ἐπιστρέφει παρὰ τῷ Γάστωνι. Τὸ παιδίον ἐκοιμᾶτο ἔτι. Ὁ κ. Βρὲβ εἰσῆλθεν εἰς τὸν θάλαμον αὐτοῦ, ἀνέσυρε τὰ παραπετάσματα, ἐξύπνισεν αὐτὸ καὶ προσκαλέσας τὸν ἱερέα λέγει εἰς τὸν μαθητὴν αὐτοῦ ὅτι μέλλει νὰ ἐγκαταλίπῃ αὐτόν. Εἰς τὰς λέξεις ταύτας τὸ παιδίον ἤρξατο τρέμον καὶ ἠρώτησεν αὐτὸν τὴν αἰτίαν μετὰ φωνῆς συγκεκινημένης.

— Σὺ εἶσαι, τέκνον μου, ἡ αἰτία. Ὑπέλαβεν ὁ κ. Βρὲβ, ἡ μικρὰ ἐπιτυχία εἰς τὰς σπουδάς σου εἶναι ἡ ἀφορμή. Ὁ βασιλεὺς, ὅστις προσφιλῶς σὲ ἀγαπᾷ καὶ ἐπιθυμεῖ πολὺ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἀγωγῆς σου, ἀποδίδει τὸ ὀλίγον τῆς προόδου σου εἰς τὴν ἀμέλειάν μου καὶ ἀπεφάσισε νὰ σοὶ δώσῃ ἄλλον παιδαγωγόν.

Τὸ παιδίον ἤκουε κατάπληκτον καὶ μετὰ δακρύων εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς, μὴ δυνάμενον νὰ ὁμιλήσῃ καὶ μόλις ἀναπνέον. Συνελθὸν ὀλίγον ἐκ τῆς πρώτης αὐτοῦ ταραχῆς.

— Κύριε Βρὲβ, εἶπε μετὰ φωνῆς ὑπὸ λυγμῶν διακοπτομένης ἀνὰ πᾶσαν στιγμήν. . . . . Ἐὰν δὲν προσηνέχθην καλῶς. . . . διατί δὲν μὲ προελάβετε; διατί δὲν μὲ ἐτιμωρήσατε περισσότερον; Ὤ! θὰ ηὐχαριστούμην νὰ μοὶ δώσητε πεντακοσίας μαστιγώσεις καὶ νὰ μὴ μὲ ἀφήσητε. Ὤ! Θεε μου! θὰ ἔδιδον ἕνα βραχίονα, διὰ νὰ μὴ γείνῃ τοῦτο. Πηγαίνω εἰς τὸν βασιλέα, θὰ πέσω εἰς τὰ γόνατά του καὶ θὰ τὸν παρακαλέσω νὰ σᾶς ἀφήσῃ μαζή μου.

— Τίποτε μὴ πράξῃς, ἀπήντησεν ὁ κ. Βρὲβ ζωηρῶς, θὰ ἐνόμιζεν ὅτι ἐγὼ σὲ παρακινῶ, καὶ θὰ προσεβάλλετο.

Τὸ παιδίον στραφὲν πρὸς τὸν ἱερέα, εἶπεν αὐτῷ μετ' ἀπελπισίας.

— Ἐὰν ὁ κ. Βρὲβ δὲν ἦτο δι' ἐμὲ καλὸς παιδαγωγὸς, διατί μοὶ τὸν ἔδωκαν; ἐὰν δὲ ἦναι καλὸς, διατί μὲ τὸν στεροῦσιν;

Ὁ κ. Βρὲβ, βλέπων διπλασιαζόμενα τὰ δάκρυα καὶ τὰ παράπονα τοῦ Γάστωνος, ὅστις καὶ πάλιν ἐρρίφθη κλαίων ἐπὶ τῆς κλίνης αὐτοῦ, πλησιάζει εἰς τὸ προσκεφάλαιόν του καὶ τῷ λέγει συγκεκινημένος καὶ αὐτός.

— Πρέπει, τέκνον μου, νὰ ἡσυχάσῃς, καὶ ν' ἀσκηθῇς εἰς ὅ,τι ἀρέσκει εἰς τὸν βασιλέα, διότι μὴ λησμόνει ὅτι τῷ ὀφείλεις πᾶσαν ὑπακοὴν καὶ ὡς ὑπήκοος καὶ ὡς ἀδελφὸς αὐτοῦ. Σκέπτου ἐνίοτε τὸν τελευταῖον τοῦτον λόγον, τὸν ὁποῖον σοὶ ἀφίνω ὡς ἀποχαιρετισμὸν, καὶ ὃν σοὶ ἀποτείνω ἐκ τῶν μυχιαιτάτων τῆς καρδίας μου, οὐχὶ πρὸς τὸ ἐμὸν ἀλλὰ πρὸς τὸ σὸν συμφέρον, καὶ διὰ τὴν ὑποχρέωσιν ἣν ἔσχον ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ κράτους.

Ἐπειδὴ τὸ παιδίον ὅτε ἤκουσε τὴν λέξιν τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ ἤρχισε νὰ κλαίῃ σφοδρότερον,

— Θὰ ἴδωμεν, τῷ εἶπεν ὁ κ. Βρὲβ, καὶ πάλιν ὁ εἷς τὸν ἄλλον, διότι ἐγὼ αὐτὸς θὰ σὲ ὁδηγήσω εἰς τὸν βασιλέα καὶ θὰ σὲ παραδώσω εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ.

Τὴν ὥραν ἐκείνην εἰσῆλθεν εἰς τὸν θάλαμον τοῦ Γάστωνος ὁ δεύτερος παιδαγωγός.

— Ὁ κ. Ποῦλοραν, εἶπεν ὁ κ. Βρὲβ, θὰ μένῃ τοῦ λοιποῦ πλησίον σου, καὶ σὲ παρακαλῶ νὰ τὸν ἀγαπᾷς καὶ νὰ πιστεύῃς εἰς αὐτὸν ὡς εἰς εὐγενῆ σοφὸν, οἷος εἶναι. Θὰ σοὶ παρέχῃ τοσαύτας ὑπηρεσίας, ὥστε δὲν θὰ σοὶ φανῇ ὅτι ἐγὼ λείπω. Ἐπειδὴ δὲ πρέπει νὰ ἀρχίσῃς ἀμέσως ὅ,τι πρέπει νὰ γίνῃ, ἀναθέτω αὐτῷ τὴν φροντίδα, ἣν εἰς οὐδένα ἄλλον ἐνεπιστεύθην οὐδ' ἐπὶ μίαν κἂν ἡμέραν κατὰ τὴν τριετίαν ταύτην. Οὗτος μέλλει νὰ σὲ ἀναθρέψῃ.

Μετὰ τὰς λέξεις ταύτας ὁ κ. Βρὲβ ἀπεσύρθη. Μετὰ δὲ δύο ἡμέρας ἐπανῆλθε κρατῶν χάρτην. Ἦτο ἡ γραπτὴ περίληψις τοῦ πρὸς τὸν γραμματέα λόγου αὐτοῦ. Ἀνέγνω αὐτὴν τῷ παιδίῳ, παρακαλῶν, ἐὰν τὴν ἐνθυμεῖτο καλῶς, νὰ τὸ ὁμολογήσῃ διὰ δύο λέξεων ἰδιοχείρως καὶ ἐπικυρώσῃ αὐτὴν διὰ τῆς συνήθους αὐτοῦ ὑπογραφῆς. Τὸ παιδίον ἀνέγνω καὶ ὑπέγραψε. Μετὰ μίαν ἑβδομάδα, τὴν 25 τοῦ μηνὸς, γενέθλιον ἡμέραν τοῦ Γάστωνος, ὁ κ. Βρὲβ ἔλαβε παρὰ τοῦ βασιλέως τὴν διαταγὴν τοῦ νὰ ὁδηγήσῃ εἰς αὐτὸν τὸν μαθητήν του.

Ὁ βασιλεὺς ἦτο ἐν τῷ μεγάλῳ δωματίῳ τῆς βασιλίσσης μετὰ τοῦ κυρίου Λυύνη, τοῦ σφαγιδοφύλακος καὶ τοῦ προέδρου Ζαννέν.

— Μεγαλειότατε, εἶπεν αὐτῷ ὁ κ. Βρὲβ, ἔμαθον παρὰ τῶν ὑμετέρων ὑπουργῶν τὰς ὑμετέρας προθέσεις, καὶ εἶμαι πρόθυμος νὰ πληρώσω αὐτάς. Μετὰ τοῦτο παρακαλῶ ταπεινῶς τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα, ὅπως μοὶ ἐπιτρέψῃ νὰ γίνω αἰχμάλωτος ἐν τῇ εἱρκτῇ πρὸς δικαιολόγησιν τοῦ βίου μου. Καθ' ὅλον τὸν χρόνον τῶν παρελθουσῶν ὑπηρεσιῶν μου δὲν ἐζήτησα χάριν ἢ ἄφεσιν, οὐδὲ θέλω.

— Γινώσκω, κύριε, τίς εἶσθε, ἀπήντησεν ὁ βασιλεὺς, καὶ οὐδόλως πρόκειται νὰ πέμψω ὑμᾶς εἰς τὴν εἱρκτήν.

— Ποῦ λοιπὸν μὲ διατάσσει ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης ν' ἀποσυρθῶ;

— Διατάσσω ὑμᾶς νὰ μείνητε ἐν τῇ αὐλῇ παρ' ἐμοὶ, ὁ δὲ κ. σφραγιδοφύλαξ θ' ἀναγγείλῃ ὑμῖν τὰ περαιτέρω τῶν προθέσεών μου.

— Κύριε Βρὲβ, ὑπέλαβεν ὁ σφραγιδοφύλαξ, ὁ βασιλεὺς οὐδαμῶς ἀφαιρεῖ ὑμᾶς τὴν παρακαταθήκην τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ διὰ τὰς ὑπηρεσίας ἃς παρ' ὑμῶν ἡ Α. Μεγαλειότης ἔλαβεν. Ἔπραξε τοῦτο χάριν θεωρίων, ἃς δὲν ἁρμόζει αὐτῷ νὰ ἐξηγήσῃ. Ἀλλ' ὅπως δείξῃ ὑμῖν ἡ Α. Μεγαλειότης, ὅτι εἶναι πληρέστατα εὐχαριστημένη ἐξ ὑμῶν, διατάσσει νὰ δοθῶσιν ὑμῖν 50,000 σκοῦδα ἐκ τοῦ ἀποταμιεύματος αὐτοῦ, καὶ τὸ καθῆκον τοῦ κυρίου τοῦ ἱματοφυλακίου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ διαμείνῃ εἰς τοὺς δύο ὑμῶν υἱοὺς, ὧν ὁ νεώτερος διαδεχθήσεται τὸν πρεσβύτερον.

— Μεγαλειότατε, ἀπήντησεν ὁ κ. Βρὲβ, ἡ Ὑμ. Μεγαλειότης παρηγορεῖ τὸ γῆράς μου· μεταβαίνω νὰ φέρω τὸν ἀδελφόν ὑμῶν.

Ἐπλησίασε τότε εἰς τὴν θύραν τοῦ μικροῦ δωματίου τῆς βασιλίσσης, ἐν ᾧ ἀφῆκε τὸ παιδίον, καὶ προσκαλεσάμενος αὐτὸ ἤγαγεν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως πρὸς ὃν εἶπε τοὺς λογους τούτους.

— Μεγαλειότατε, ἰδοὺ ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν, ὃν παραδίδω ὑμῖν ὑγιᾶ τό τε σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὴν ἡλικίαν, ὅπως προσφέρῃ ὑμῖν μεγάλας καὶ σπουδαίας ὑπηρεσίας.

Εἶτα στραφεὶς πρὸς τὸν Γάστωνα.

— Κύριε, θὰ ἐνθυμῆσαι, ἐὰν σοὶ ἀρέσκῃ, τὰ παραγγέλματα, ἅπερ σοὶ παρέδωκα, καὶ ἅπερ ἀναγκάζουσί σε νὰ ἀγαπᾷς ὑπὲρ πᾶν ἄλλο τὸν Θεὸν, καὶ νὰ ὑπηρετῇς ὑπὲρ πάντα ἄλλον τὸν βασιλέα.

Τότε προχωρήσας ἓν βῆμα πρὸς τὸν βασιλέα προσέθηκε.

— Συναινεῖ ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης ν' ἀσπασθῶ τὴν χεῖρα Αὐτῆς;

Ὁ βασιλεὺς συνήνεσεν Ὁ κ. Βρὲβ ὑποκλινάμενος τότε ἀφῆκε τὸν ἀδελφὸν παρὰ τῷ ἀδελφῷ.

(Ἕπεται τὸ τέλος).

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ.

Ἐν τῇ πεδιάδι τοῦ Μαραθῶνος κατὰ τὴν θέσιν Διαβολάκι τὰ ὕδατα τοῦ ἐκεῖ ῥέοντος χειμάῤῥου παρασυρθέντα ἐσχάτως κατέστησαν καταφανῆ ναὸν, ὅντινα εἰκάζουσιν ὡς τὸν τοῦ Διονύσου. Ἐν τῷ ναῷ εὑρέθη πλὰξ μαρμαρίνη, ἔχουσα μῆκος μὲν ἑνὸς μέτρου, πλάτος δὲ εἰκοσιπέντε ἑκατοστῶν καὶ φέρουσα τὴν ἑξῆς ἐπιγραφήν

ΤΕΤΡΑΠΟΛΕΕΣ ΤΩΙ ΔΙΟ
ΝΥΣΩΙ ΑΝΕΘΕΣΑΝ
ΛΥΣΑΝΙΑΣ ΚΑΛΙΟΥ ΤΡΙΚ
ΟΡΥΣΙΟΣ ΗΡΧΕΝ ΙΕΡΟΠΟΙΟΙ
ΦΑΝΟΔΩΡΟΣ ΜΑΡΑΘΩΝΙΟΣ
ΜΕΛΑΝΩΠΟΣ ΤΡΙΚΟΡΥΣΙΟΣ
ΦΙΛΟΚΛΗΣ ΟΙΝΑΙΟΣ
ΑΝΤΙΚΡΑΤΗΣ ΠΡΟΒΑΛΙΣΙΟΣ

τὴν ὁποίαν ἀντέγραψεν ὁ ἑταῖρος τῆς ἐν Ἀθήναις Γερμανικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς κ. Ἀόλιγκ. Εὑρέθη δὲ καὶ ἑτέρα πλὰξ, ἧς ἡ γραφὴ εἶναι δυσανάγνωστος λίαν, ἐπειδὴ εἶναι γεγραμμένη βουστροφηδὸν καὶ ἐφθαρμένη ἐκ τοῦ χρόνου.

* *

Ἡ χάρις τῷ ὄμβρῳ ἀνακαλυφθεῖσα ἐπιγραφὴ καὶ ἄλλα οἰκοδομικὰ λείψανα ἐν Μαραθῶνι προσείλκυσαν πρὸς τὴν χώραν ταύτην τῆς παλαιᾶς Διακρίας τὴν προσοχὴν πολλῶν.

Ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῶν πολλῶν τούτων οἱ ὀλίγοι εἶ-

ναι πιθανὸν νὰ μὴ ἐνθυμῶνται ὅσα ἐξ ἀναγνώσεως ἢ διδασκαλίας ἔμαθον περὶ τῆς παλαιᾶς τοῦ τόπου χωρογραφίας, δὲν θὰ ἦναι περιττὴ ἡ ἐξῆς ὑπόμνησις.

Ὁ Μαραθὼν ἦτο ἐκ τῶν δώδεκα πρὸ τοῦ Θησέως πόλεων τῆς Ἀττικῆς· διέφερε δὲ τῶν ἑνδεκα ἄλλων κατὰ τοῦτο, ὅτι διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου, ὡς κυριωτέρου, ἐκαλοῦντο ἀπὸ τῶν χρόνων ἤδη τοῦ Ἡροδότου τέσσαρες γειτνιάζουσαι ἀλλήλαις πόλεις, ὁ Μαραθὼν, ἡ Οἰνόη, ὁ Προβάλινθος καὶ ἡ Τρικόρυθος, αἵτινες ὠνομάζοντο καὶ κοινῷ ὀνόματι Τετράπολις ἄχρι τῶν χρόνων τοῦ Θησέως. Τῆς Τετραπόλεως ταύτης ἡγεμὼν ἦτό ποτε ὁ Ξοῦθος, τοῦ Ἐρεχθέως γαμβρὸς, ἀνὴρ τῆς θυγατρός του Κρεούσης, πατὴρ τοῦ Ἀχαιοῦ, ἑνὸς τῶν τεσσάρων γεναρχῶν τῶν Ἑλλήνων.

Μετὰ τὴν συνοίκισιν τῶν δώδεκα πόλεων τῆς Ἀττικῆς ὑπὸ τοῦ Θησέως αἱ τέσσαρες τὴν Τετράπολιν τέως ἀποτελοῦσαι πόλεις, ὡς μία δὲ λογιζόμεναι, ἐγένοντο δῆμοι ὑπὸ τὸ αὐτὸ ἑκάστη ὄνομα, ἐπικρατοῦντος, ὡς εἴρηται, τοῦ κοινοῦ αὐτῶν ὀνόματος τοῦ Μαραθῶνος. Ἡ περιγραφὴ ἑκάστης τῶν πόλεων τούτων, ἢ τῶν ὁμωνύμων αὐταῖς δήμων δεῖται εὐρυτέρου χώρου. Ὅθεν, ἵνα ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς παρούσης διατριβῆς ἡ Τετράπολις περιορισθῇ, ἀνάγκη ὀλίγα τὰ οὐσιωδέστερα περὶ αὐτῶν νὰ ἱστορηθῶσιν.

Ὁ Μαραθὼν ἔκειτο ὅπου καὶ τὸ νῦν χωρίον Μαραθῶνα. Ὁ Λὴκ τίθησι τοῦτον ἐν τῷ χωρίῳ Βρανᾷ καθ' ἁπλῆν εἰκασίαν, ἵν' ἀφήσῃ εὐρυχωρίαν εἰς τὴν οὐ πόρρω τοῦ νῦν Μαραθῶνος Οἰνόην. Τὴν γνώμην τοῦ Λὴκ καὶ τῶν ταύτην ἀσπασαμένων ἄλλων μαραθωνογράφων ἀντέκρουσαν λογικῶς ὅ τε Γάλλος Ἐνριὼ καὶ ὁ πολὺς ἱστορικὸς κ. Κ. Παπαρρηγόπουλος καὶ ἀφίνουσι τὸν Μαραθῶνα ἀμετάθετον ἔνθα τὸ νῦν ὁμώνυμον χωρίον.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Λὴκ καὶ οἱ αὐτῷ συμφωνοῦντες οὐκ ὀλίγοι χάριν εὐρυχωρίας τῆς Οἰνόης μετέθεσαν τὸν Μαραθῶνα εἰς Βρανᾷ, ἠναγκάσθησαν νὰ βυθίσωσι τὸν Προβάλινθον εἰς τὸ ἕλος τὸ ἐν ταῖς ὑπωρείαις τοῦ βουνοῦ Ἀγριλίκι, ἐκεῖ ἔνθα καὶ τῶν ἐμπίδων ἡ τυραννία καὶ τῶν βάλτων αἱ πνιγηραὶ ἀναθυμιάσεις καθιστῶσι τὸν χῶρον νοσηρὸν καὶ ἀποτρόπαιον. Ἵνα δὲ πιθανολογήσωσι τὴν γνώμην των, εὗρον συγγένειαν ἢ παραφθορὰν τοῦ ὀνόματος Προβάλινθος ἐν τῷ νῦν ὀνόματι τοῦ ἑλώδους αὐτοῦ χώρου Βαλαρὶ, ἀγνοοῦντες ὅτι τὸ Βαλαρὶ δηλοῖ τόπον βαλτώδη εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν ἐπιδραμόντων τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸν μεσαίωνα ἀλλοφύλων· οὕτω Βαλαρὶ λέγεται τὸ πλησίον τῶν Μεθάνων μέγα ἑλῶδες χωρίον καὶ ἄλλα παρόμοια ἀλλαχόσε, ἃ καὶ βαρικὰ ἡ καθ' ἡμᾶς γλῶσσα καλεῖ. Ὁ Μαραθὼν λοιπὸν μένει ὅπου ἦτο, ἐν τῷ νῦν χωρίῳ Μαραθῶνα, ὁ δὲ Προβάλινθος ἐν Βρανᾷ, ὅπου φαίνονται ἀρχαίου δήμου λείψανα. Ἡ Οἰνόη ἔκειτο οὐ πόρρω βορειοδυτικῶς τοῦ Μαραθῶνος καὶ τὰ νῦν ὀνομαζομένη Οἰνόη, καὶ Νοινόη, ἔνθα καὶ πηγὴ ὕδατος ὑπάρχει καὶ ἐρείπια. Εἰς ταύτην τὴν Οἰνόην καὶ οὐχὶ εἰς τὴν κατὰ τὰ μεθόρια τῆς Βοιωτίας παρὰ τὰς Ἐλευθέρας Οἰνόην ἀναφέρεται ἡ παροιμία «Οἰνόη τὴν χαράδραν» ἢ «Οἰναῖοι ἐπὶ τὴν χαράδραν» λεγομένην, κατὰ Ζηνόβαν (ἐκ τοῦ Ἡσυχίου) ἐπὶ τῶν ἑαυτοῖς κακόν τι ἐφελκομένων, ἀντὶ καλοῦ ὃ θηρεύουσιν. Οἱ Οἰναῖοι ἔτρεψαν τὴν κοίτην τοῦ χειμάῤῥου (χαράδρας) πρὸς τὴν χώραν αὐτῶν εἰς ἄρδευσιν τῶν κτημάτων των. Πλημμυρήσας δὲ οὗτος παρέσυρε καὶ τὰ γεώργια αὐτῶν καὶ τὰς οἰκίας, καὶ ἔπαθαν ὅ,τι οἱ καλοκἀγαθοι ἐκεῖνοι Καρπάθιοι μὲ τὸν λαγωόν. Οὗτοι, ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχεν ἐν τῇ νήσῳ των λαγωὸς, ἐπηγάγοντο ἄλλοθεν· τοσοῦτον δὲ ἐπολλαπλασιάσθησαν, ὥστε κατέφθειραν καὶ τὰς ἀμπέλους αὐτῶν καὶ τὰ δημητριακὰ σπόριμα.

Ἡ θέσις τῆς Τρικορύθου, τετάρτης τῶν πόλεων τῆς μαραθωνείας Τετραπόλεως ἦτο ὅπου νῦν τὸ Σοῦλι ἐν ὀροπεδίῳ χωριζομένῳ τῆς πεδιάδος τοῦ Μαραθῶνος δι' ἕλους, ἐκ τοῦ ἕλους δὲ τούτου ἐγίνοντο πολλαὶ ἐμπίδες, τρικορύστιοι ἐμπίδες λεγόμεναι, σφόδρα παρενεχλοῦσαι τοὺς γείτονας τοῦ ἕλους Τρικορυσίους, ἃς ὁ Ἀριστοφάνης παρομοιάζει πρὸς γέροντας ἐνοχλητικοὺς κτλ. Αὗται δὲ παραμένουσιν εἰσέτι ἐκεῖ καὶ χρησιμεύουσιν ὡς μάρτυρες τῆς τοποθεσίας τῆς Τρικορύθου. Καὶ μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς δωδεκαπόλεως τῆς Ἀττικῆς ὑπὸ τοῦ Θησέως οἱ τῆς Τετραπόλεως δῆμοι Μαραθὼν, Οἰνόη, Προβάλινθος καὶ Τρικόρυθος φαίνεται ὅτι δὲν διεσπάσθησαν ὅλως τοῦ παλαιτέρου των συνδέσμου· διὰ τοῦτο καὶ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τῇ ἐν τῷ Μαραθωνίῳ πεδίῳ ἀποκαλυφθείσῃ ἐν θέσει λεγομένῃ Διβαλιάκι (ἔνθα ἀνωτέρω) ἐπιμελείᾳ τοῦ ἀρχαιοδίφου ἐκεῖ ποταμοῦ, φέρονται τέσσαρες ἱεροποιοὶ (ἐπιμεληταὶ θυσιῶν), εἷς ἐξ ἑκάστου τῆς Τετραπόλεως.

Οἱ ἱεροποιοὶ οὗτοι ἦσαν πάντες ἄσχετοι πρὸς τοὺς δέκα κατ' ἔτος ἐκλεγομένους ἐν Ἀθήναις ἱεροποιοὺς, ἕνα ἐξ ἑκάστης τῶν δέκα φυλῶν, ἔχοντας καθῆκον νὰ ἐπιτηρῶσι τὰς θυσίας, νὰ προσέχωσιν ἵνα ὦσι τὰ θύματα ἄμωμα σωματικῶς, οἵτινες διὰ τοῦτο καὶ μωμοσκόποι ἐλέγοντο. Οἱ τῆς ἐπιγραφῆς ἱεροποιοὶ θὰ ἦσαν εἰδικοὶ τοῦ θεοῦ Διονυσίου ἢ τῆς Τετραπόλεως· ὅμως καὶ ἐν Ἀθήναις ἦσαν οἱ τῶν Σεμνῶν Θεῶν ἀορίστου ἀριθμοῦ ἱεροποιοὶ κατὰ Φώτιον ἐν λέξει. Δὲν ἠδύναντο δὲ οἱ τῆς Τετραπόλεως τέσσαρες ἱεροποιοὶ νὰ ἦναι ἐκ τῶν δέκα τῶν φυλῶν Ἱεροποιῶν, διότι οἱ τῆς Τετραπόλεως δῆμοι Μαραθὼν, Οἰνόη καὶ Τρικόρυθος ἀνῆκον εἰς μίαν φυλὴν, τὴν Αἰαντίδα, ὁ δὲ Προβάλινθος εἰς τὴν Πανδιονίδα.

Δὲν ἐνθυμούμεθα ἂν γίνεταί που μνεία παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ναοῦ Διονυσίου ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ Μαραθῶνος ἢ που τῆς Τετραπόλεως. Καὶ οὐδεὶς τῶν νεωτέρων χωρογράφων τῆς Ἀττικῆς λέγει τι περὶ τοιούτου ναοῦ ἢ ἱεροῦ. Ὁ Λὴκ ἐν τῷ τοπογραφικῷ χάρτῃ τοῦ Μαραθῶνος σημειοῖ ἐρείπια παρόχθια τοῦ ἐκεῖ ποταμοῦ, κατὰ τὴν νῦν θέσιν Διβαλιάκι, ἀλλὰ δὲν φέρει ὡρισμένην περὶ αὐτῶν γνώμην. Οἱ ἄλλοι ἀθηδογράφοι ἀντιπαρῆλθον ταῦτα. Ὁ Πίνδαρος λέγει που, νομίζω,

Ἀμέραι δ' ἐπίλοιποι μάρτυρες σοφώτατοι.

Εἰς τούτους λοιπὸν τοὺς μάρτυρας μένει νὰ ἐξεύρωσι τὰ περὶ τῆς προκειμένης ἀνακαλύψεως σαφῆ ἢ τοὐλάχιστον εὐκρινέστερα τῶν νῦν σκοτεινῶν εἰκασιῶν. Διότι δὲν εἶναι πάντως ἄνθρακες ὁ ὑπὸ τῆς μαραθωνείου χαράδρας ὑποδειχθεὶς θησαυρός.

(Ἐκ τῆς Ὥρας) Π.

ΑΝΑΛΕΚΤΑ.

Η ΤΩΝ ΑΔΑΜΑΝΤΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ.— Εὐρωπαῖος περιηγητὴς, προτιθέμενος τὴν ἀναζήτησιν ἀδαμάντων, δημοσιεύει ὑπὸ τὸν τίτλον τέσσαρα ἔτη ἐν Ἀφρικῇ (1871—1875) τὰς ἐντυπώσεις καὶ περιπετείας αὐτοῦ ἐν τοῖς περιφήμοις ἀδαμαντωρυχείοις τῆς μεσημβρινῆς Ἀφρικῆς. Ὁ περιηγητὴς σκοπὸν αὐτοῦ προέθετο τὴν εἰς τὴν μικρὰν πόλιν Πνιὲλ ἄφιξιν, κειμένην ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ Βαλλ, ὅλως πρωτοφανῆ χώραν, καθόσον μόλις τὸ παρελθὸν ἔτος ἀνευρέθησαν ἐν αὐτῇ ἀδάμαντες. Ἐκ τῆς πόλεως Κὰπ μετέβαινον εἰς Πνιὲλ, ἐφ' ἁμάξης ἐφ' ἧς συνωστίζοντο ἐπὶ δωδεκαήμερον δωδεκὰς περιηγητῶν. Ἕνδεκα ὥρας μακρὰν τῆς πόλεως ταύτης νοτιοανατολικῶς ἀνεκαλύφθησαν αἴφνης νέα ἀδαμαντωρυχεῖα ἐν τῇ ἐπαύλει Δουδοκτσπὰν καὶ ἀλλαχοῦ, ὅπου ἐστράφησαν πάραυτα οἱ τῶν ἀδαμάντων ἐξερευνηταί. Μεταξὺ τῶν τότε ἱδρυθεισῶν πόλεων μνημονεύομεν τὴν Κίμπλεῦ, ἧς ὁ πληθυσμὸς ἐντὸς πέντε ἑβδομάδων ἀπὸ 100 κατοίκων ηὐξήθη εἰς 4—500. Τὰ ἐξερευνηθέντα φρέατα συνεποσώθησαν εἰς 700 ἔχοντα ἔκτασιν ἕκαστον 30 τετραγωνικοὺς πόδας καὶ ἐκμισθούμενα κατὰ τὴν πλουσιότητα αὐτῶν ἀντὶ 2,000—50,000 μάρκων. Τὰ φρέατα ταῦτα ὀρύσσονται ἐνίοτε μέχρι βάθους 200 ποδῶν, ἐνῷ εὑρίσκονται εἰσέτι πολύτιμοι λίθοι. Ἡ ἐργασία ἦτο ἐπίμοχθος καὶ σκληροτάτη. Ἐν τοῖς βαθέσι καὶ ἀσκίοις τούτοις φρέασιν ὁ ἥλιος καίει ἀσπλάγχνως, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ περιηγητοῦ Βέβερ. Οὐδεμία ἀναψυκτικὴ αὔρα· ἀληθὴς κάμινος· ἐφόσον ὁ ἐκμεταλλευτὴς ἀνακινεῖ τὴν σκαπάνην καὶ τὸ πτύον, ὁ ἱδρὼς ῥέει ἐν θρόμβοις καθ' ἅπαν τὸ σῶμα αὐτοῦ. Τούτοις προσθέσατε καὶ τὴν ὑπὸ στενὰς καὶ καυστικὰς σκηνὰς διαμονὴν, τὴν ἔλλειψιν πάσης οἰκιακῆς ἀνέσεως, τροφὴν ἀθλίαν καὶ θὰ ἔχητε τοῦ μεταλλωρυχείου εἰκόνα. Ἀλλ' ἡ τοῦ κέρδους ἐλπὶς κρατεῖ τοὺς ἐργάτας πνευστιῶντας, ἡ δὲ παρὰ τοῦ πλησίον ἀνακάλυψις νέαν παρέχει τροφὴν εἰς τὰς ἐλπίδας καὶ τὰ ὀνειροπολήματα. Ἡ τῶν τάφρων πλουσιότης ἦτο ποικιλοτάτη· ἄλλαι μὲν τοσοῦτο παραγωγικαὶ τυγχάνουσιν, ὥστε οἱ κάτοχοι αὐτῶν ἐντὸς ὀλίγων ἑβδομάδων ὑπερπλουτοῦσιν, ἄλλαι δὲ τοσοῦτο ὀλίγον ἀποφέρουσι κέρδος, ὥστε ἐν αὐτοῖς μόλις τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐκέρδαινον. Ἡ κατάστασις αὕτη ἐβελτιώθη ἀπὸ τοῦ 1871—1875 ἐν Κίμπλεῦ. Τὰ ὀχήματα ἐφ' ὧν κατῴκουν, ἅμα αὐτοῦ ἀφικόμενα ἀντικαθιστῶντο διὰ σκηνῶν· μάλιστα δὲ καὶ οἰκία ξύλινος ἐκτίσθη μετὰ κηπαρίου. Εἰς ταύτην πολλαὶ ἄλλαι προσετέθησαν οἰκίαι, μεταφερόμεναι ἕτοιμοι ἐξ Ἀμερικῆς καὶ Νορβηγίας. Αἱ σανίδες αὐτῶν ἦσαν ἠριθμημέναι καὶ ἐστοίχιζον κατὰ τὰς διαστάσεις αὐτῶν 50—500 λίρας στερλίνας. Καὶ σιδηραῖ δὲ οἰκίαι κατεσκευάσθησαν ἐπικαλυπτόμεναι διὰ ξύλων. Ἡ Κίμπλεῦ ἔσχε μάλιστα μεγίστην ἔκτασιν ὥστε οἱ ἐκμεταλλευταὶ ἵδρυσαν ἐν αὐτῇ διὰ συνδρομῶν φιλολογικὸν Μουσεῖον, ὅπερ ἐλάμβανε τὰ σπουδαιότερα ἀγγλικὰ περιοδικὰ, διωργανώθησαν δὲ ἑσπερίδες καὶ χοροί. Ἀλλ' ὑπῆρχον σκιαὶ εἰς τὴν εἰκόνα. Δυσχερὲς εἰμὴ ἀδύνατον ἦτο νὰ ἐργασθῇ τις μόνος ἐν τῷ τάφρῳ· ἀπῃτεῖτο βοηθός. Ἀλλ' οἱ Κάφροι καὶ ἄλλοι οἷς πρὸς ἐκμεταλλευσιν ἐχρῶντο ἔσπευδον νὰ ὑπεξαιρῶσιν ἅμα τῇ πρώτῃ εὐκαιρίᾳ. Ἐκ τούτου ἐγένετο γνωστὸν ὅτι ἔμελλον νὰ θέσωσιν ἄνομον χεῖρα ἐπὶ μεγάλων τινῶν ἀδαμάντων. Ἔκτοτε αἱ κλοπαὶ ἐνεθαῤῥύνθησαν ὑπὸ κατόχων τινῶν ἀδαμαντωρυχείων, ὅσοι διετήρουν πράκτορας, ἐντολὴν ἔχοντας τὴν ἀγορὰν τῶν κλεπτομένων λίθων. Οἱ πράκτορες ἀνεδείκνυντο κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τῶν κυρί-

αὐτῶν κάτοχοι ἀδαμαντωρυχείων, ἀλλὰ κάτοχοι μεταλλείων ἄνευ ἀξίας, ἁπλῶς μόνον ἀπολαύοντες οὕτω τοῦ δικαιώματος τοῦ ἐμπορεύεσθαι τοὺς ἀδάμαντας. Ἑσπέρας γενομένης ἐδίδετο αὐτοῖς τὸ προϊὸν τῶν κλοπῶν, ὅπερ ἐπωλεῖτο παραχρῆμα. Ἡ ἀξία τῶν κλοπῶν τούτων συνεποσοῦτο καθ' ἑβδομάδα εἰς 10,000 λίρας στερλίνας.

Ἀλλ' ἡ τῶν ἀδαμάντων ἐκμετάλλευσις ἐπὶ τέλους ὑπέστη ἀφ' ἑαυτῆς μεγίστην κατάπτωσιν. Τοσοῦτοι ἀδάμαντες ῥιφθέντες ἐν τῷ ἀγορᾷ ὑπετίμησαν τὴν ἀξίαν τοῦ ἐμπορεύματος. Πλεῖστοι τότε ἐκμεταλλευταὶ ἀπῆλθον εἰς μεταλλεῖα χρυσοῦ. Τὰ ἀδαμαντωρυχεῖα, τὰ κοσμήματα κτλ. ἀπώλεσαν τὴν ἀξίαν αὐτῶν, οὐδεὶς δὲ ἐπεθύμει νὰ ἀγοράσῃ τοιαῦτα. Ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀφθονίας ἕκαστον δι' ἀγγλίαν ἀτμόπλοιον μετέφερε 15—20 λίτρας ἀδαμάντων ζυγιζόντων ἑκάστου ἡμιχιλιόγραμμον, ἤτοι 3,300 κατάρια. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην πάντα τὰ ἀδαμαντωρυχεῖα ἐν συνόλῳ παρήγαγον κατὰ μῆνα 320, 000 λίρας στερλίνας ἤτοι 80,000 λίτρας καθ' ἑβδομάδα καὶ ὑπὲρ τὰς 11, 000 καθ' ἡμέραν. Ἀλλὰ τὸ 1874, ἀδάμας ζωηροῦ καὶ διαφανοῦς χρώματος, πλὴν ὀλίγου κιτρίνου ζυγίζων 80 κατάρια, ἐπωλεῖτο ἀντὶ 240 λιρῶν στερλινῶν, ἐνῷ πρὸ τετραετίας εὑρίσκετο ἀγοραστὴς ἀντὶ 3,000 λιρῶν στερλινῶν.

Ο ΘΗΣΑΥΡΟΣ ΤΟΥ ΙΟΥΓΟΥΡΘΑ. — Κατὰ ξένην τινὰ ἐφημερίδα πολὺς ἔγεινε λόγος περὶ τοῦ θησαυροῦ τοῦ Τακούτση, καὶ τῶν ἀναζητήσεων ὅσαι ἐγένετο πρὸς ἀνακάλυψιν αὐτοῦ.

Κατὰ συγκυρίαν περιέπεσεν εἰς τὰς χεῖρας ἰδιώτου, τοῦ κ. Σάντα Βαζόνη τῆς Βόνης, ἀραβικὸν χειρόγραφον ἐκ μεμβράνης, χρονολογούμενον ἀπὸ λίαν μεμακρισμένης ἐποχῆς.

Ἡ μετάφρασις τοῦ χειρογράφου τούτου ἐδείκνυε τὴν ὕπαρξιν ἀκενώτου θησαυροῦ, κεκρυμμένου ἀπ' αἰώνων ἐν τῷ βάθει κοιλότητος, γνωστῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα τὸ σπήλαιον τοῦ Τακούτση. Ὁ κ. Βαζόνης, καίπερ ἁπλοῦς ἐργάτης, ἦτο συγκριτικῶς εὐπορώτατος. Τὸν πλοῦτον αὐτοῦ θυσιάζει εἰς ἀνακάλυψιν τοῦ μυθικοῦ θησαυροῦ, ἀλλὰ κακῆς διαχειρίσεως τυχὼν ἀπέληξεν εἰς τὴν κατάδειξιν, μόνον τῆς ἀκριβείας τῶν ἐν τῷ ἀραβικῷ χειρογράφῳ λεπτομερειῶν.

Μετὰ μακρὰν ἐργασίαν ὁ ἰσχυρογνώμων ἐξερευνητὴς παρῃτήθη τῶν ἐξερευνήσεων. Ἀλλὰ τοῦ χρόνου προϊόντος, ἠδυνήθη καὶ αὖθις νὰ ἐπαναλάβῃ τὰς ἐργασίας αὐτοῦ. Δώδεκα ἐργάται ἐξακολουθοῦσι τὰς ἀνασκαφάς, διακοπείσας ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν.

Ἡ εἰρημένη ἐφημερὶς ἀφηγεῖται πῶς ὁ Ἰουγούρθας, νικηθεὶς ὑπὸ τοῦ Μετέλλου, πρὶν ἢ ἔτι συλληφθῇ καὶ ἀπαχθῇ αἰχμάλωτος εἰς Ῥώμην ὑπὸ τοῦ Μαρίου, ἐπανέκαμψεν εἰς Ζάμαν, ὅπου οἱ θησαυροὶ αὐτοῦ. Ἐκεῖ καταδιωκόμενος καὶ πολιορκηθεὶς κατώρθωσε νὰ διαλύσῃ τὴν πολιορκίαν καὶ ἀπεφάσισε νὰ κρύψῃ αὐτούς.

Οἱ θησαυροὶ οὗτοι συνέκειντο τὸ πλεῖστον ἐκ πολυτίμων λίθων, χρυσοῦ καὶ ἀργύρου εἰς νόμισμα, εἰς πλουσίαν χρυσῆν τραπεζοσκευοθήκην καὶ εἰς ἀκατεργάστους ὄγκους κατὰ τὸ ἔθος τῶν νουμιδῶν ἡγεμόνων.

Ὁ βασιλικὸς θησαυρὸς μετενεχθεὶς ἐπὶ 75 καμήλων καὶ φρουρούμενος ὑπὸ ἱκανῆς δυνάμεως, ἔφθασε μετὰ 15 ἡμερῶν πορείαν παρὰ τὴν ἀκτήν, ὅπου ἀπεθησαυρίσθη ἐν τῷ βάθει σπηλαίου, ἀνοιγομένου ἐν τῷ στομίῳ εἰς βάθος 35 πήχεων. Πρὸς ἀσφάλειαν αὐτοῦ κατεσκευάσθη τριπλοῦς θόλος, ἡ δὲ ὀπὴ περιεφράχθη διὰ φυτικῆς γῆς.

Ὁ κ. Βαζόνης, ἀντὶ νὰ σκάψῃ κατὰ παστάδας, προέβη διὰ λογικωτέρου συστήματος, καὶ ἔσκαψε φρέαρ ἐπὶ τοῦ ὄρους ἄνω τοῦ διὰ τοῦ χειρογράφου ὑποδεικνυομένου μέρους, κατὰ τὸ κρύπτον τὸν θησαυρὸν σχέδιον. Ἐπιστολὴ δὲ τοῦ κ. Βαζόνη πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ περὶ τῶν γενομένων ἀνακαλύψεων λέγει τάδε.

« Ἀνασκάψαντες μέχρι τοῦ ὁριζομένου βάθους ἀπηντήσαμεν οἰκοδομὴν ῥωμαϊκήν. Ὀλίγας ἔτι ἡμέρας καὶ θέλομεν διατρυπήσει τοὺς τρεῖς θόλους ».

Ἐν Γαλλίᾳ γεννῶνται καθ' ἕκαστον ἔαρ (κατὰ τὴν Γεωργικὴν ἐφημερίδα) 2,500 λυκιδεῖς, φονεύονται δὲ σχεδὸν δισχίλιοι νέοι καὶ γέροντες λύκοι. Ἕκαστος τέλειος λύκος καταστρέφει ἐτησίως κατοικίδια ζῶα ἀξίας χιλίων καὶ ἐπέκεινα φράγκων· ὥστε ἡ ὁλικὴ ζημία ἀνέρχεται εἰς 2 ἑκατομμύρια φράγκων.

* *

Στατιστικῶς ἀποδεικνύεται ὅτι ἐν μάχῃ, ἐξ 700 πυροβολισμῶν φονεύεται εἷς. Κατὰ δὲ τὸν στρατάρχην de Saxe διὰ νὰ φονεύσῃ τις ἐν μάχῃ ἕνα ἄνθρωπον πρέπει νὰ μεταχειρισθῇ ἴσον πρὸς τὸ βάρος αὐτοῦ ποσὸν μολύβδου. (Νέαι Ἰδέαι.

Ὁ ὑπεύθυνος Ε. ΠΑΠΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ.

ΤΥΠΟΙΣ ΒΟΥΤΥΡΑ ΚΑΙ Σ/ΑΣ.